



GLOBALNI AKCIONI PLAN ZA ŽIVOTINJSKE GENETIČKE RESURSE I INTERLAKEN DEKLARACIJA



KOMISIJA ZA
GENETIČKE RESURSE
ZA HRANU I
POLJOPRIVREDU



GLOBALNI AKCIONI PLAN ZA ŽIVOTINJSKE GENETIČKE RESURSE i INTERLAKEN DEKLARACIJA

GLOBAL PLAN OF ACTION FOR ANIMAL GENETIC RESOURCES and the INTERLAKEN DECLARATION

usvojeno od strane Međunarodne tehničke konferencije za
životinjske genetičke resurse za hranu i poljoprivredu Interlaken,
Švajcarska, 3.–7. septembar 2007. godine

Published by arrangement with the Food and Agriculture Organization of the United Nations
by the
Ministry of Agriculture, Trade, Forestry and Water Management

Objavljeno na osnovu sporazuma Organizacije za hranu i poljoprivredu Ujedinjenih nacija
i
Ministarstva poljoprivrede, trgovine, šumarstva i vodoprivrede

KOMISIJA ZA GENETIČKE RESURSE ZA HRANU I POLJOPRIVREDU ORGANIZACIJE
UJEDINJENIH NACIJA, Rim, 2007. godine

Urednik srpske verzije je odgovoran za prevod teksta na srpski jezik. Organizacija za hranu i poljoprivredu Ujedinjenih nacija ne preuzima nikakvu odgovornost za tačnost prevoda.

Stavljenе oznake i predstavljanje materijala u ovom izdanju ne podrazumeva izražavanje bilo kakvog mišljenja Organizacije za hranu i poljoprivredu Ujedinjenih nacija u vezi sa pravnim statusom bilo koje države, teritorije, grada ili oblasti ili njihovih organa, ili u vezi sa postavljanjem njenih spoljnih ili unutrašnjih granica. Navođenje pojedinih društava ili proizvoda proizvođača, bilo da su isti patentirani ili ne, ne podrazumeva da FAO ove odobrava ili preporučuje pre nego neke druge koji su istih karakteristika, a koji nisu navedeni. Gledišta ovde izneta su gledišta autora i ne predstavljaju obavezno gledišta FAO.

ISBN 978-92-5-005848-1

Sva prava su zadržana. Reprodukcija i širenje materijala iz ove informacije u obrazovne ili ostale nekomercijalne svrhe odobravaju se bez prethodne pismene dozvole nosilaca autorskih prava, pod uslovom da je izvor u potpunosti priznat. Reprodukcija materijala iz ove informacije u svrhu preprodaje ili u neku drugu komercijalnu svrhu je zabranjena, bez pismene dozvole nosilaca autorskog prava. Zahteve za takvu dozvolu uputiti na adresu (na engleskom):

Chief
Electronic Publishing Policy and Support Branch
Communication Division
FAO
Viale delle Terme di Caracalla, 00153 Rome, Italy
ili putem e-maila na: copyright@fao.org

Ovo delo je prvo bitno objavila Organizacija za hranu i poljoprivredu Ujedinjenih nacija na engleskom jeziku kao "The Global Plan of Action for Animal Genetic Resources and the Interlaken Declaration".

© Ministarstvo poljoprivrede, trgovine, šumarstva i vodoprivrede, 2011 (srpsko izdanje)

© FAO, 2007 (englesko izdanje)

Predgovor

Medunarodna zajednica je usvojila, u septembru 2007. godine po prvi put *Globalni akcioni plan za životinjske genetičke resurse*, koji se sastoji od dvadeset tri strateška prioriteta usmerena na borbu protiv smanjenja genetičke raznovrsnosti životinja i na održivo korišćenje životinjskih genetičkih resursa. Sproveđenje ovog *Globalnog akcionog plana* značajno će doprineti postizanju Milenijumskih ciljeva razvoja 1 (iskorenjivanje ekstremnog siromaštva i gladi) i 7 (obezbeđenje opstanka životne sredine).

Globalni akcioni plan predstavlja vrhunac proširenog procesa u kome učestvuje 169 država. Delegacije 109 država su ga usvojile na Međunarodnoj tehničkoj konferenciji o životinjskim genetičkim resursima, koja je održana u Interlakenu, Švajcarska, od 3. do 7. septembra 2007. godine. One su takođe usvojile *Deklaraciju iz Interlakena o životinjskim genetičkim resursima*, kojom su potvrdile zajedničke i pojedinačne odgovornosti za očuvanje, održivo korišćenje i razvoj životinjskih genetičkih resursa za hranu i poljoprivredu; za obezbeđenje hrane u svetu; za poboljšanje stanja ljudske ishrane; i za ruralni razvoj. Oni su se obavezali da olakšaju pristup ovim resursima i da obezbede pravednu i ravnomernu podelu dobiti od njihovog korišćenja.

Mi smo nasledili veliko bogatstvo i raznovrsnost životinjskih genetičkih resursa od prethodnih generacija u celom svetu, i moramo da im odamo poštovanje, kao što je to učinio Čarls Darvin, kada je 1868. godine napisao "divna veština i istrajnost koje su pokazali ljudi, koji su ostavili trajni spomenik svog uspeha u sadašnjem stanju naših domaćih životinja". Ove životinje su pratile naše pretke kroz širok raspon klimatskih uslova i ekosistema u celom svetu, gde su se pokazale izuzetno prilagodljivim. Danas, suočeni sa potrebama sve brojnijeg stanovništva, promenama u zahtevima potrošača i ogromnim izazovom uzrokovanim klimatskim promenama i novim bolestima, potrebno je da još jedanput podsetimo na ovu prilagodljivost i mogućnost da se suočimo sa neizvesnom budućnošću. Da dozvolimo da se ovi resursi izgube kroz nečinjenje, predstavljalo bi krajnje nepoštovanje kako prema prethodnim, tako i prema budućim generacijama. *Deklaracija o životinjskim genetičkim resursima iz Interlakena* poziva na blagovremenu akciju da bi se sprečilo da se ovako nešto dogodi i preporučuje *Globalni akcioni plan* kao odgovarajući instrument za bavljenje ovim izazovom.

Vlade moraju sada da pokazuju neprekidnu političku volju i da angažuju značajne resurse potrebne za uspešno sproveđenje *Globalnog akcionog plana*. Ovo će zahtevati široku međunarodnu i regionalnu saradnju. Organizacija za hranu i poljoprivredu (FAO), ostale značajne međunarodne organizacije, države, naučna zajednica, donatori, organizacije civilnog društva i privatni sektor, svi oni imaju važnu ulogu. Štavše, tu su i moralni i praktični imperativi da se obezbedi podrška držaocima i odgajivačima stoke, koji se brinu o velikom broju raznovrsnih životinjskih genetičkih resursa u svetu, posebno u zemljama u razvoju i čija sredstva za život zavise od njih. Njihove uloge i potrebe ne mogu da se ignorisu, ako se očekuje da *Globalni akcioni plan* bude uspešan.

Deklaracija o životinjskim genetičkim resursima iz Interlakena potvrđuje da postoji značajan nesklad i slabosti kod nacionalnih i međunarodnih nadležnih institucija za obavljanje popisa, praćenja, karakterizacije, održivo korišćenje, razvoj i očuvanje životinjskih genetičkih resursa, kojima se hitno treba posvetiti. Takođe je potrebno angažovanje značajnih finansijskih sredstava i dugoročna podrška nacionalnim i međunarodnim programima za životinske genetičke resurse.

Nakon istorijskog prodora koji je postigla Konferencija u Interlakenu, mi moramo da održavamo zamajac i da idemo napred istovremeno na mnogo frontova. Treba ojačati tehničke kapacitete, posebno u zemljama u razvoju; treba uspostaviti i ojačati nacionalne programe i mere za održivo korišćenje i razvoj, očuvanje i karakterizaciju životinjskih genetičkih resursa; mora takođe da se izgradi jedan efikasan okvir međunarodne politike za životinske genetičke resurse, na način koji će da odslikava specifične osobine ovih resursa i stvarne potrebe odgajivača životinja i držaoca stoke u celom svetu.

FAO se posvetila sprovođenju *Globalnog akcionog plana za životinjske genetičke resurse*. Komisija FAO za genetičke resurse za hranu i poljoprivredu usmeravaće ovaj rad i pratiće njegovo odvijanje.

Obraćam se međunarodnoj zajednici sa molbom da objedini snage u službi svetskog nasleđa životinjskih genetičkih resursa i tako obezbedi uspeh *Globalnog akcionog plana za životinjske genetičke resurse*.



Jacques Diouf
Generalni direktor

Sadržaj

INTERLAKEN DEKLARACIJA O ŽIVOTINJSKIM GENETIČKIM RESURSIMA	1
GLOBALNI AKCIONI PLAN ZA ŽIVOTINJSKE GENETIČKE RESURSE	5
Deo I Obrazloženje za <i>Globalni akcioni plan za životinjske genetičke resurse</i>	7
<hr/>	
Ciljevi i strategije <i>Globalnog akcionog plana za životinjske genetičke resurse</i>	10
Deo II Strateški prioriteti za akciju	13
<hr/>	
Prioritetna strateška oblast 1	
Karakterizacija, popis i praćenje trendova i rizika u vezi sa tim	14
Uvod	14
Dugoročni cilj	14
Strateški prioritet 1 Popis i karakterizacija životinjskih genetičkih resursa, praćenje trendova kao i rizici u vezi sa tim, i uspostavljanje sistema ranog upozoravanja i reagovanja na nivou države	15
Strateški prioritet 2 Izrada međunarodnih tehničkih standarda i protokola za karakterizaciju, popis i praćenje trendova i rizika u vezi sa tim	16
Prioritetna strateška oblast 2	
Održivo korišćenje i razvoj	17
Uvod	17
Dugoročni cilj	18
Strateški prioritet 3 Uspostavljanje i jačanje nacionalnih mera održivog korišćenja	18
Strateški prioritet 4 Uspostavljanje nacionalnih strategija i programa za razvoj vrsta i rasa	18
Strateški prioritet 5 Unapređenje pristupa agro-ekosistemima za upravljanje životinjskim genetičkim resursima	19
Strateški prioritet 6 Pružanje podrške tradicionalnim i lokalnim proizvodnim sistemima i u vezi s tim sistemima znanja značajnim za očuvanje i održivo korišćenje životinjskih genetičkih resursa	20
Prioritetna strateška oblast 3	
Očuvanje	21
Uvod	21
Dugoročni cilj	22
Strateški prioritet 7 Uspostavljanje nacionalnih mera za očuvanje	22
Strateški prioritet 8 Uspostavljanje ili jačanje <i>in situ</i> programa očuvanja	23
Strateški prioritet 9 Uspostavljanje ili jačanje <i>ex situ</i> programa očuvanja	23
Strateški prioritet 10 Izrada i sprovođenje regionalne i globalne dugoročne strategije za očuvanje	24
Strateški prioritet 11 Izrada pristupa i tehničkih standarda za očuvanje	25

Prioritetna strateška oblast 4	
Mere politike, institucije i izgradnja kapaciteta	25
Uvod	25
Dugoročni cilj	27
Strateški prioritet 12 Uspostavljanje ili jačanje nacionalnih institucija, uključujući nacionalne fokalne tačke, za planiranje i sprovođenje mera za životinjske genetičke resurse, radi razvoja stočarskog sektora	27
Strateški prioritet 13 Uspostavljanje ili jačanje nacionalnih obrazovnih i istraživačkih kapaciteta	28
Strateški prioritet 14 Jačanje nacionalnih ljudskih potencijala za karakterizaciju, popis i praćenje trendova, kao i rizika u vezi sa tim, za održivo korišćenje i razvoj, i očuvanje	29
Strateški prioritet 15 Uspostavljanje ili jačanje međunarodne razmene informacija, istraživanja i obrazovanja	29
Strateški prioritet 16 Jačanje međunarodne saradnje na izgradnji kapaciteta u zemljama u razvoju i zemljama sa ekonomijama u tranziciji za:	
• karakterizaciju, popis i praćenje trendova, kao i rizika u vezi sa tim;	
• održivo korišćenje i razvoj;	
• očuvanje životinjskih genetičkih resursa	30
Strateški prioritet 17 Uspostavljanje regionalnih fokalnih tačaka i jačanje međunarodnih mreža	30
Strateški prioritet 18 Podizanje nacionalne svesti o ulogama i vrednostima životinjskih genetičkih resursa	31
Strateški prioritet 19 Podizanje regionalne i međunarodne svesti o ulogama i vrednostima životinjskih genetičkih resursa	31
Strateški prioritet 20 Preispitivanje i izrada nacionalnih mera politike i zakonskog okvira za životinjske genetičke resurse	31
Strateški prioritet 21 Preispitivanje i izrada međunarodnih mera politike i regulatornih okvira važnih za životinjske genetičke resurse	32
Strateški prioritet 22 Koordinisanje akcija Komisije u vezi sa politikom koja se odnosi na životinjske genetičke resurse sa drugim međunarodnim forumima	33
Strateški prioritet 23 Jačanje u smislu angažovanja sredstava, uključujući i finansijska sredstva, za očuvanje, održivo korišćenje i razvoj životinjskih genetičkih resursa	33

Deo III Sprovođenje i finansiranje *Globalnog akcionog plana za životinjske genetičke resurse* **35**



Interlaken deklaracija o životinjskim genetičkim resursima

- 1 U priznavanju suštinskih uloga i vrednosti životinjskih genetičkih resursa za hranu i poljoprivredu, a posebno njihovog doprinosu obezbeđenju hrane za sadašnje i buduće generacije; svesni opasnosti za obezbeđenje hrane i trajni izvor zarade ruralnih zajednica, uzrokovane gubitkom i smanjenjem ovih resursa; mi, predstavnici sto devet država, kao i Evropske zajednice i četrdeset dve organizacije okupili smo se u Interlakenu, Švajcarska, na poziv Organizacije za hranu i poljoprivredu Ujedinjenih nacija, gde nam je domaćin vlasta Švajcarske, na ovoj prvoj Međunarodnoj tehničkoj konferenciji o životinjskim genetičkim resursima, svesni svojih odgovornosti i mnogih izazova koji moraju da se rešavaju, ali ubeđeni i sa verom da može i da treba da se postigne napredak. Ova Međunarodna tehnička konferencija o životinjskim genetičkim resursima predstavlja glavni doprinos uspostavljanju efikasnog međunarodnog okvira za održivo korišćenje, razvoj i očuvanje životinjskih genetičkih resursa za hranu i poljoprivredu, kao i za obezbeđenje hrane u svetu.
- 2 Mi priznajemo da države imaju suverena prava nad svojim životinjskim genetičkim resursima za hranu i poljoprivredu.
- 3 Potvrđujući naše zajedničke i pojedinačne odgovornosti u vezi sa očuvanjem, održivim korišćenjem i razvojem životinjskih genetičkih resursa za hranu i poljoprivredu, mi priznajemo samostalnost država, regionala i naroda u vezi sa ovim resursima.
- 4 Mi se obavezuјemo da postignemo održivo korišćenje, razvoj i očuvanje životinjskih genetičkih resursa za hranu i poljoprivredu. Mi se takođe obavezuјemo da olakšamo pristup ovim resursima i obezbedimo pravednu i ravnomernu podelu dobiti od njihovog korišćenja, u skladu sa odgovarajućim međunarodnim obavezama i nacionalnim zakonodavstvima. Naš cilj je da se poveća obezbeđenje hrane u svetu, poboljša stanje ljudske ishrane i doprinese ruralnom razvoju.
- 5 Mi pozdravljamo *Stanje životinjskih genetičkih resursa za hranu i poljoprivredu u svetu*, do koga se došlo zahvaljujući procesu na nivou države shodno uputstvima FAO Komisije za genetičke resurse za hranu i poljoprivredu. To je prva sveobuhvatna procena stanja životinjskih genetičkih resursa u svetu i pruža osnovu za *Globalni akcioni plan za životinjske genetičke resurse*.
- 6 Mi potvrđujemo da se postojeća raznovrsnost životinjskih vrsta ne koristi u meri u kojoj je to moguće za veću proizvodnju hrane, poboljšanu ljudsku ishranu, kao i za dalji opstanak ruralnih zajednica, ili za efikasnije sisteme proizvodnje. Sa strahom uočavamo, značajan i stalni gubitak rasa stoke. Stalno smanjenje i gubitak životinjskih genetičkih resursa za hranu i poljoprivredu objedinio bi napore u cilju postizanja obezbeđenja hrane, poboljšanja stanja ljudske ishrane i unapređenja ruralnog razvoja. Mi potvrđujemo da treba uložiti jače napore sa ciljem daljeg očuvanja, razvoja, poboljšanje i održivog korišćenja životinjskih genetičkih resursa.

- 7 Mi potvrđujemo da treba preduzeti pravovremenu akciju da bi se očuvale rase životinja koje su u opasnosti da nestanu, usled zabrinjavajuće stope smanjenja životinjskih genetičkih resursa.
- 8 Mi potvrđujemo da je potrebno da se znanje razvija, posebno kroz istraživanja, koje će voditi ka boljem održivom korišćenju, razvoju i očuvanju životinjskih genetičkih resursa.
- 9 Mi potvrđujemo da genetički resursi životinjskih vrsta koji su najvažniji za obezbeđenje hrane, trajni izvor zarade i dobrobit ljudi predstavljaju rezultat kako prirodne selekcije, tako i direktnе selekcije od strane malih posednika, farmera, nomadskih zajednica i odgajivača, širom sveta, tokom generacija. Rezultat predstavlja širok izbor rasa stoke, koji obezbeđuje raznovrsne koristi za životnu sredinu, čovečanstvo i njegovo kulturno nasleđe. Mi smo svesni da će biti potrebno da sve zemlje obezbede svoj ideo u očuvanju ovih resursa, kao osnove za razvoj stočarstva, u obezbeđenju hrane i bolju uhranjenost njihovog seoskog i gradskog stanovništva, kao i za opstanak njihovih ruralnih zajednica.
- 10 Mi potvrđujemo da je održavanje raznovrsnosti životinjskih genetičkih resursa za hranu i poljoprivodu od suštinskog značaja da bi farmeri, nomadske zajednice i odgajivači životinja ispunili sadašnje i buduće zahteve proizvodnje, koji su rezultat promena u životnoj sredini, uključujući i klimatske promene; da bi unapredili otpornost na bolesti i parazite; i da se odgovori na promene u zahtevima potrošača za proizvodima životinjskog porekla. Mi takođe priznajemo stvarnu vrednost biološke raznovrsnosti i ekološku, genetičku, socijalnu, ekonomsku, medicinsku, naučnu, obrazovnu, kulturnu i duhovnu važnost životinjskih rasa, kao i našu etičku odgovornost da obezbedimo za buduće generacije čovečanstva da imaju na raspolaganju životinjske genetičke resurse.
- 11 Mi smo svesni da potražnja za mesom, mlekom i ostalim proizvodima životinjskog porekla dramatično raste. Održivo korišćenje, razvoj i očuvanje životinjskih genetičkih resursa za hranu i poljoprivodu će dati ključni doprinos postizanju ciljeva Rimske deklaracije o obezbeđenju hrane u svetu, Akcionog plana Svetskog samita hrane, kao i postizanju Milenijumskih ciljeva razvoja, naročito cilja broj 1: iskorenjivanje krajnjeg siromaštva i gladi i cilja broj 7: da se obezbedi održivost životne sredine. Održivo korišćenje, razvoj i očuvanje životinjskih genetičkih resursa za hranu i poljoprivodu predstavlja bitan doprinos lakšem sprovođenju Agende 21 i Konvencije o biološkoj raznovrsnosti.
- 12 Mi potvrđujemo ogroman doprinos koji su dale i daju lokalne i tradicionalne zajednice i farmeri, nomadske zajednice i odgajivači životinja svih regiona sveta i koji će nastaviti da daju u cilju održivog korišćenja, razvoja i očuvanja životinjskih genetičkih resursa za hranu i poljoprivodu. Mi takođe poštujemo istorijski i značajan doprinos svih ljudi koji su angažovani u stočarstvu, koji su formirali životinjske genetičke resurse da bi zadovoljili potrebe društva. Upravo njihovo vlasništvo i upravljanje genetičkim resursima njihovog stočnog fonda, omogućilo im je da daju važan doprinos u prošlosti. Upravo ovo vlasništvo i upravljanje treba da se osigura radi buduće dobrobiti društva. Mi potvrđujemo da oni treba da učestvuju u pravednoj i ravnomernoj podeli dobiti koja je rezultat korišćenja životinjskih genetičkih resursa za hranu i poljoprivodu. Mi potvrđujemo da je, prema potrebi, zavisno od nacionalnog zakonodavstva, poželjno da se poštuje, očuva i održi tradicionalno znanje koje je bitno za gajenje životinja i proizvodnju, kao doprinos trajnom izvoru sredstava, i potreba da sve zainteresovane strane učestvuju u procesu odlučivanja, na nacionalnom nivou, u vezi sa stvarima koje se odnose na održivo korišćenje, razvoj i očuvanje životinjskih genetičkih resursa.

- 13 Mi smo svesni da buduća potražnja za proizvodima životinjskog porekla mora da se zadovolji u kontekstu održive poljoprivrede i razvoja, kao i da će ovo zahtevati objedinjene pristupe ekonomskom razvoju i postizanju socijalnih, kulturnih ciljeva, kao i ciljeva održive životne sredine. Mi razumemo potrebu da se usvoje pristupi upravljanja koji predstavljaju kombinaciju najboljeg tradicionalnog i modernog znanja i tehnologija, kao i potrebu da se primenjuje pristup agro-ekosistema i integrisanih praksi za upravljanje prirodnim resursima.
- 14 Mi potvrđujemo da postoji veliki nesklad i slabosti kod nacionalnih i međunarodnih nadležnih institucija za obavljanje popisa, praćenja, karakterizacije, održivog korišćenja, razvoja i očuvanja životinjskih genetičkih resursa. Mi priznajemo da su potrebna značajna finansijska sredstva, dugoročna podrška nacionalnim i međunarodnim programima za životinjske genetičke resurse, da se poveća obezbeđenje hrane u svetu i pruži doprinos održivom ruralnom razvoju. Mi potvrđujemo da je potrebno da se preispita institucionalni potencijal, strukture upravljanja, programi i mere, da bi se utvrdile manjkavosti, kojima se treba posvetiti kroz jačanje nacionalnih sposobnosti, posebno u zemljama u razvoju. Mi pozivamo na jačanje partnerstva među vladama, naučnicima, farmerima, nomadskim zajednicama, odgajivačima i potrošačima, da bi se unapredile tekuće akcije na upravljanju životinjskim genetičkim resursima i prevazilaženja velikih razlika i slabosti.
- 15 Mi priznajemo da je transfer tehnologija koje se odnose na održivo korišćenje, razvoj i očuvanje životinjskih genetičkih resursa od suštinskog značaja za obezbeđenje hrane u svetu i za potrebe sve većeg broja stanovnika u svetu i da treba olakšati pristup istima, u skladu sa odgovarajućim međunarodnim obavezama i odgovarajućim nacionalnim zakonima. Mi priznajemo da će za održivo korišćenje, razvoj i očuvanje životinjskih genetičkih resursa za hranu i poljoprivredu biti potrebna podrška i učešće farmera, nomadskih zajednica i odgajivača; lokalnih i tradicionalnih zajednica; organizacija i institucija; privatnog sektora; i civilnog društva. Mi prepoznajemo da je potrebna promocija tehničke i finansijske saradnje među zemljama, međuvladinim organizacijama, nevladinim organizacijama, kao i sa privatnim sektorom, na regionalnim i međunarodnim nivoima.
- 16 Na ovoj prvoj Međunarodnoj tehničkoj konferenciji o životinjskim genetičkim resursima, mi smo usvojili *Globalni akcioni plan za životinjske genetičke resurse*. Mi smo svesni izuzetne važnosti njegovog uključivanja u nacionalne mere, planove i programe za biološku raznovrsnost i poljoprivredu, kao i neophodnost nacionalne, regionalne i međunarodne saradnje. Ovaj *Globalni akcioni plan za životinjske genetičke resurse* obezbeđuje sveobuhvatan i jasan okvir za jačanje aktivnosti upravljanja u vezi sa životinjskim genetičkim resursima za hranu i poljoprivredu, uključujući kroz mere jačanja, i institucije i sposobljavanje kadrova. Sprovođenje *Globalnog akcionog plana za životinjske genetičke resurse* doprineće stvaranju sadejstva između tekućih aktivnosti, i olakšaće najefikasnije korišćenje raspoloživih finansijskih i ljudskih resursa, a i više napora je potrebno da bi se sačuvala finansijska sredstva za pružanje podrške zemljama u razvoju.
- 17 Mi potvrđujemo da obezbeđenje novih i dodatnih sredstava može da dovede do značajne razlike u svetu što se tiče mogućnosti bavljenja održivim korišćenjem, razvojem i očuvanjem životinjskih genetičkih resursa za hranu i poljoprivredu. Mi, zbog toga preporučujemo da se preduzmu konkretni koraci da bi se obezbedilo adekvatno povećanje finansijskih sredstava radi pomoći zemljama u razvoju i zemljama sa ekonomijama u tranziciji, da sprovedu *Globalni akcioni plan za životinjske genetičke resurse*.

- 18 Mi priznajemo da je glavna odgovornost za sprovođenje *Globalnog akcionog plana za životinjske genetičke resurse* u domenu nacionalnih vlada. Mi se obavezujemo da poštujemo svoje obaveze u smislu preduzimanja koraka, koji su neophodni za sprovođenje *Globalnog akcionog plana za životinjske genetičke resurse*, u skladu sa našim potencijalima i sredstvima. Mi pozivamo sve ljudе i njihove zajednice i organizacije da nam se pridruže u zajedničkoj stvari.
- 19 Mi potvrđujemo ključnu ulogu Organizacije za hranu i poljoprivodu Ujedinjenih nacija u pružanju podrške akcijama od strane država tokom sprovođenja *Globalnog akcionog plana za životinjske genetičke resurse*. Pozivamo Komisiju za genetičke resurse za hranu i poljoprivodu, Organizacije za hranu i poljoprivodu Ujedinjenih nacija da nadzire, proceni i izvesti o napretku u sprovođenju *Globalnog akcionog plana za životinjske genetičke resurse*.
- 20 Mi toplo izražavamo našu zahvalnost Vladi Švajcarske, kao domaćinu Međunarodne tehničke konferencije za životinjske genetičke resurse za hranu i poljoprivodu; za izvanrednu organizaciju i veoma ljubazno gostoprimstvo, koje je doprinelo da ova Konferencija doživi veliki uspeh.

Usvojeno 7. septembra, 2007. godine



Globalni akcioni plan za životinjske genetičke resurse

- 1 Životinjski genetički resursi za hranu i poljoprivredu¹ predstavljaju suštinski deo biološke osnove za obezbeđenje hrane u svetu, a takođe i doprinose izvorima zarade preko milijardu ljudi. Raznovrsna baza resursa je važna za opstanak i dobrobit ljudi, a pomaže i iskorenjivanju gladi: životinjski genetički resursi imaju važnu ulogu u prilagođavanju društveno-ekonomskim i ekološkim promenama, uključujući i klimatske promene. Oni su sirovinska baza za odgajivače životinja i među farmerima predstavljaju najvažniji doprinos. Oni su izuzetno važni za održivu poljoprivrednu proizvodnju. Kada se na ispravan način njima upravlja, onda nikada nije potrebno da se smanji njihova količina, jer ne postoji međusobna neusaglašenost između korišćenja i očuvanja. Očuvanje i održivo korišćenje životinjskih genetičkih resursa i pravedna i ravnomerna podela dobiti od njihovog korišćenja predstavlja međunarodno opredeljenje, a Globalni akcioni plan za životinjske genetičke resurse obezbeđuje, po prvi put, usaglašen međunarodni okvir za taj sektor. Promovisanje šireg korišćenja biodiverziteta u stočarstvu može da doprinese boljem ljudskom zdravlju i uhranjenosti i da proširi mogućnosti za razne izvore zarade i stvaranja dohotka.

Razvoj Globalnog akcionog plana za životinjske genetičke resurse

- 2 U 1990. godini, FAO je započela izradu sveobuhvatnog programa za održivo upravljanje životinjskim genetičkim resursima na globalnom nivou. U 1993. godini, FAO je donela Globalnu strategiju za upravljanje genetičkim resursima domaćih životinja, da usmeri nacionalne, regionalne i globalne akcije sa ciljem jačanja doprinosa domaćih životinja i njihovih proizvoda u obezbeđivanju hrane i ruralnog razvoja, kao i u sprečavanju smanjenja životinjskih genetičkih resursa.
- 3 Od 1997. godine, Međuvladina komisija FAO za genetičke resurse za hranu i poljoprivredu je vodila proces pokrenut od strane država za izradu Stanja životinjskih genetičkih resursa za hranu i poljoprivrednu u svetu. U 2001. godini, FAO je pozvala sve države da podnesu Državni izveštaj o stanju i kretanjima njihovih životinjskih genetičkih resursa; tekućim i potencijalnim doprinosima domaćih životinja za hranu, poljoprivredu i ruralni razvoj; kao i stanju nacionalnog potencijala za upravljanje ovim resursima; i da obezbede liste prioritetnih akcija.
- 4 Državni izveštaji pokazuju značajan i nezamenljiv doprinos koji raznovrsnost domaćih životinja ima u obezbeđivanju hrane i razvoju nacija. Oni pokazuju da je puni potencijal životinjskih genetičkih resursa daleko od svog ostvarenja i potvrđuju ozbiljno smanjenje genetičke raznovrsnosti, kako u razvijenim zemljama, tako i u zemljama u razvoju.
- 5 Ovo smanjenje ima mnogo uzroka, uključujući i promene u proizvodnim sistemima, mehanizaciji, gubitak pašnjaka resursa za ispašu, prirodne nepogode, izbijanje bolesti, neodgovarajuće mere i prakse odgajivanja, neplansko uvođenje egzotičnih rasa, gubitak prava poseda nad zemljištem od strane odgajivača i pristupa drugim prirodnim resursima, promene u kulturi, osipanje ubičajenih institucija i društvenih odnosa, uticaj rasta broja stanovnika i urbanizacija, i nemogućnost procene uticaja praksi u smislu održivosti, kao i

1 Međunarodna tehnička konferencija koristila je u svrhu rasprave sledeću terminologiju.

Kroz *Globalni akcioni plan za životinjske genetičke resurse* izraz *Životinjski genetički resursi* se odnosi posebno na životinjske genetičke resurse koji se koriste u ili su potencijalno korisni za hranu i poljoprivredu. Termin *Stočarstvo* kako se koristi u dokumentu obuhvata sve domaće životinje koje se koriste za hranu i poljoprivredu. Taj termin podjednako uključuje životinje i sisare koji doprinose hranu i poljoprivredni. Konferencija je tražila od FAO da dalje radi na izradi ovih radnih definicija.

izrada odgovarajućih mera politike i ekonomskih mera. Smanjenje životinjskih genetičkih resursa ugrožava mogućnost farmera i odgajivača stoke da reaguju na ekoliške i društveno-ekonomske promene, uključujući promene u zahtevima i sklonostima potrošača.

Struktura i organizacija Globalnog akcionog plana za životinjske genetičke resurse

- 6 Globalni akcioni plan za životinjske genetičke resurse sastoji se od tri dela:
Obrazloženje za Globalni akcioni plan za životinjske genetičke resurse; Strateški prioriteti za akciju; i Sprovоđenje i finansiranje.

Deo I

Obrazloženje za *Globalni akcioni plan za životinjske genetičke resurse*

- 7 Strateški prioriteti akcije, koji su sadržani u ovom Globalnom akcionom planu za životinjske genetičke resurse, predlažu posebne mere da bi preokrenuli tekuće pravce smanjenja i nedovoljnog korišćenja životinjskih genetičkih resursa. Sprovođenje strateških prioriteta akcije učiniće značajan doprinos međunarodnim naporima da promovišu obezbeđivanje hrane i održivi razvoj, kao i da smanje siromaštvo u skladu sa Milenijumskim ciljevima razvoja i ostalim međunarodnim obavezama.
- 8 Po prvi put uopšte, *Stanje životinjskih genetičkih resursa u svetu* daje sveobuhvatnu globalnu ocenu uloga, vrednosti i stanja životinjskih genetičkih resursa, i ističe važnost sektora stočarstva u okviru poljoprivrede. Posebni strateški prioriteti akcije za održivo korišćenje, razvoj i očuvanje životinjskih genetičkih resursa za hranu i poljoprivodu, koji su deo sadržaja ovog Globalnog akcionog plana za životinjske genetičke resurse zagarantovani su zbog njihovog velikog značaja za obezbeđenje hrane u svetu i zbog posebnih karakteristika biodiverziteta domaćih životinja, kao integralnog dela poljoprivrednih ekosistema.
- 9 Genetička raznovrsnost u stočarstvu i izbor njenog korišćenja često je predmet rasprava po pitanju rasa. "Rase" su koncepti gajenja, a ne fizičke tvorevine, i koncepti se razlikuju od zemlje do zemlje. Ovo je činjenica koja čini karakterizaciju na genetičkom nivou vrlo teškom. Za održivo upravljanje, raznovrsnost treba da se razmatra i shvata na nivou vrste, između rasa i u okviru samih rasa.
- 10 Glavna svojstva životinjskih genetičkih resursa obuhvataju:
 - Raznovrsnost životinjskih genetičkih resursa je bitna za zadovoljenje osnovnih ljudskih potreba za hranom i obezbeđenje sredstava za život. Ona doprinosi ljudskim potrebama obezbeđujući meso, mleko i mlečne proizvode, jaja, krzno, odeću, resurse za privremeno i stalno sklonište, stajnjak za đubrenje i gorivo, vučnu snagu, ispmoć u lov i pogodnost na tržištu. Genetička raznovrsnost definiše ne samo proizvodnju životinjskih rasa i funkcionalna svojstva, već takođe i mogućnost prilagođavanja u različitim životnim sredinama, uključujući i raspoloživost hrane i vode, klimu, štetočine i bolesti. Raznovrsni životinjski genetički resursi – posebno u zemljama u razvoju – predstavljaju ključ ekonomskog razvoja. Oko 70 % siromašnog seoskog stanovništva u svetu zavisi od stočarstva kao važne komponente njihovih sredstava za život. Raznovrsnost ovih resursa i prema tome prilagodljivost vrsta i rasa ekstremnim uslovima suše, vlage, hladnoće i vrućine, omogućava ljudima sredstva za život u nekim od najsjurovijih područja na Zemlji, od Arktika i planinskih predela, do ekstremno vrućih i sušnih područja, gde nije moguće pretežno zavisiti isključivo od proizvodnje useva.
 - Više od 7 000 rasa populacija domaćih životinja farmeri i nomadske zajednice su razvijali u različitim okruženjima u periodu od 12 000 godina, od vremena kada su prve životinjske vrste bile priptomljene. Ove rase sada predstavljaju jedinstvene kombinacije gena. Dakle, svi životinjski genetički resursi za hranu i poljoprivodu predstavljaju rezultat ljudske angažovanosti: njihovu selekciju i unapređenje su svesno nomadske zajednice i farmeri vršili od začetka poljoprivrede, i razvijali su ih zajedno

sa ekonomijama, kulturama, sistemima znanja i društvima. Za razliku od većine divljih životinjskih vrsta, genetički resursi domaćih životinja zahtevaju trajno aktivno ljudsko upravljanje, koje ima osećaja za njihovu jedinstvenu prirodu.

- U smislu njihovog ogromnog potencijalnog doprinosa u pravcu smanjenju gladi i siromaštva, kao i održivog razvoja, životinjski genetički resursi za hranu i poljoprivredu nisu dovoljno očuvani niti dovoljno korišćeni.
- Većina zemalja je izuzetno međusobno zavisna, kada su u pitanju životinjski genetički resursi. Životinjski geni, genotipovi i populacije su se raširili po celoj planeti od prastarih vremena, širenjem poljoprivrede i istaknutom ulogom stočarstva u migracijama ljudi. Životinje su služile kao prevozno sredstvo i sredstvo u trgovini u mnogim regionima. Životinjski genetički resursi su nastavili bez prekida da se razvijaju i unapređuju od strane nomada i farmera, kako unutar, tako i izvan istorijskih centara njihovog pripitomljavanja. Štaviše, životinjski genetički resursi sistematski su razmenjivani u poslednjih 500 godina između kontinenata i preko okeana, produbljujući ovu međuzavisnost. U globalnom smislu, većina proizvodnih sistema za hranu i poljoprivredu u celom svetu zavisi od stoke koja se prvobitno pripitomljavalna na nekom drugom mestu, a rase razvijale u drugim zemljama i regionima. Te karakteristične osobine domaćih životinja treba uzeti u obzir prilikom obezbeđivanja pravedne i ravnomerne podele dobiti, koja nastaje od njih i planiranja razvoja budućih političkih i regulatornih mera.
- Većinu životinjskih genetičkih resursa farmeri, nomadi i njihove zajednice sada čuvaju *in situ*, kao sastavne komponente njihovih poljoprivrednih ekosistema, ekonomija i kultura. Domaće životinje često igraju ključne uloge u mitovima, kulturama, religijama, tradicijama i društvenim praksama. Pored samih životinja, hrana životinskog porekla ima važne socijalno-ekonomske i kulturne funkcije u mnogim društвима, pored toga što imaju važne uloge u ishrani i propisanim načinima ishrane.
- Resursi u stočarstvu nastavljaju da i danas imaju značajnu društvenu, kulturnu i strukturnu ulogu u domaćim i lokalnim zajednicama: kulturni značaj životinja je često ključni faktor u očuvanju *in situ*. Prepoznata je značajna uloga odgajivača stoke, nomada i lokalnih zajednica u korišćenju i razvoju životinjskih resursa. U nekim zemljama, odgajivači stoke imaju specifična prava, u skladu sa njihovim nacionalnim zakonodavstvom, ili tradicionalnim pravima, u odnosu na te resurse.
- Rase domaćih životinja obezbeđuju ključne funkcije u agro-ekosistemima, kao što je kruženje hranjivih materija, rasejavanje semena i održavanje staništa. Životinjski genetički resursi i sistemi upravljanja životnjama predstavljaju sastavni deo ekosistema i produktivnih pejzaža u svetu. Sezonskim preseljavanjem njihovih stada, nomadi povezuju različite ekosisteme. Za sisteme proizvodnje, koja je vezana za zemlju i koja sadrži i biljne i životinske komponente, potrebno je zajedničko upravljanje nad različitim komponentama biološke raznovrsnosti, uključujući zemlju, useve, neobrađeno zemljište za ispašu i pašnjake, krmno bilje i celokupnu faunu regiona.
- Još uvek je teško proceniti nivo i stopu gubitka životinjskih genetičkih resursa, uprkos jasnijoj slici životinjskih genetičkih resursa koja se pojavila prilikom izrade *Stanja životinjskih genetičkih resursa u svetu*, procesa koji je vođen od strane država. Nedostatak informacija ometa donošenje odluka u vezi sa time što treba očuvati i razviti, i kako najbolje koristiti ograničene fondove koji su na raspolaganju, u cilju očuvanja. Polazne osnove od kojih se vrše merenja se menjaju i još uvek su nejasne, a metodologije za karakterizaciju, popis i praćenje još nisu usaglašene za uspostavljanje standardizovanih uputstava. Ipak, postoje pokazatelji da su mnogobrojne rase izumrle i da će mnogo

više da bude izgubljeno, ako države ne počnu ubrzo da sprovode mere očuvanja. Dok neke nacije priznaju potrebu da očuvaju svoje nacionalne životinske genetičke resurse, odgovor na globalnom nivou je za sada bio sporadičan i neadekvatan. Posebno, mnoge lokalne rase, naročito one koje drže siromašni farmeri u teškim uslovima životne sredine u zemljama u razvoju, nisu još uvek u potpunosti opisane. Ove životinske populacije verovatno sadrže mnoga vredna svojstva karakteristična za prilagođavanje, i sa njihovim izumiranjem pre nego što budu jasno uočena, može se desiti da značajna vrednost bude zauvek izgubljena.

- Za tradicionalne proizvodne sisteme bile su potrebne životinje za postizanje višestrukih ciljeva koje, iako su manje produktivne u odnosu na visoko proizvodne rase, mogu da sadrže vredna funkcionalna svojstva. Moderna poljoprivreda je razvila specijalizovane rase, sa optimalnim specifičnim produktivnim svojstvima. Moderni selekcioneri životinja postigli su značajna povećanja produktivnosti u proizvodnim sistemima sa velikim spoljnjim ulaganjima. Stočarstvo trenutno doprinosi sa oko 30 % u poljoprivrednoj bruto domaćoj proizvodnji u zemljama u razvoju, sa predviđenim porastom do 39 % do 2030. godine. Samo 14, od preko 30 vrsta pripitomljenih sisara i ptičjih vrsta obezbeđuju 90 % potreba u ljudskoj ishrani, hranom životinskog porekla. Pet glavnih vrsta stoke: goveda, ovce, koze, svinje i živila, obezbeđuju većinski deo proizvodnje hrane i među ovima, mali broj međunarodnih prekograničnih rasa² predstavlja razlog za sve veće učešće u ukupnoj proizvodnji. Ovaj proces vodi ka sve užoj genetičkoj osnovi, s obzirom da su rase, a takođe i vrste napuštene u odnosu na zahteve tržišta. Kod komercijalnih rasa, veliki pritisak selekcije vodi ka sve užoj genetičkoj osnovi, sa potencijalnim rizikom za sadašnju i buduću sigurnost ishrane. Odgajivački programi i mere treba da uključe i razmatranja o širokoj genetičkoj raznovrsnosti u okviru populacija i rasa, što je bitno za razvoj stočarske proizvodnje, da bi se izašlo u susret budućim izazovima. Dugoročna održivost selekcijskih programa zahteva redovnu ocenu genetičkih promena i prilagođavanja kod selekcijskih ciljeva.
 - Kreatori politike u mnogim zemljama i na međunarodnom nivou, retko su svesni raznovrsnog i značajnog doprinosa životinskih genetičkih resursa za hranu i poljoprivrednu, kao i tradicionalnih prava odgajivača stoke, tamo gde oni mogu da postoje na nacionalnom nivou. Održivo korišćenje i očuvanje životinskih genetičkih resursa, je bilo i načelno nastavlja da ima nizak nivo prioriteta u razvoju poljoprivredne, ekološke, tržišne i politika očuvanja zdravlja ljudi i životinja. Rezultat je bio pomanjkanje adekvatnog investiranja u suštinski važan razvoj institucija i sposobljavanje.
 - Upravljanje životinskim genetičkim resursima predstavlja složen zadatak, jer je neophodno baviti se kako pitanjima specifičnim za resurse (kao što je selekcija, ili očuvanje rasa) tako i međusektorskim pitanjima koja utiču na životinske genetičke resurse, kao što su mere za zdravstvenu zaštitu životinja, standardi razvoja i trgovine, i upravljanje životnom sredinom. Štaviše, odgovornosti se dele između sektora i institucija, na nacionalnom i međunarodnom nivou.
- 11 Strateški planirane intervencije za očuvanje, korišćenje i razvoj životinskih genetičkih resursa su bitne, ali se države suočavaju sa složenim izazovima prilikom razmatranja kako najbolje da se formulišu relevantne nacionalne i međunarodne mere politike. Jačanje kapaciteta na svim nivoima predstavlja ključni element za *Globalni akcioni plan za životinske genetičke resurse*. *Globalni akcioni plan za životinske genetičke resurse* ima za cilj da promoviše pragmatičan, sistematičan i efikasan sveobuhvatan pristup, koji se usklađeno bavi razvojem institucija, ljudskih resursa, zadružnim okvirima i mobilizacijom resursa.

² FAO je povezala populacije rasa koje mogu da pripadaju zajedničkom skupu gena i zbog toga se mogu smatrati istom rasom. Ove rase dobile su naziv "prekogranične rase". Regionalne prekogranične rase prijavljene su u nekoliko država jednog regiona, a međunarodne prekogranične rase prijavljene su u više od jednog regiona. Namera je da upotreba termina "prekogranične rase" ne utiče na suverena prava država unutar njihovih nacionalnih jurisdikcija.

- 12 Aktivnosti koje se odnose na *in situ* i *ex situ* očuvanje, kao i na korišćenje životinjskih genetičkih resursa za hranu i poljoprivredu, do danas su obavljane uglavnom bez adekvatne povezanosti i koordinacije: *Globalni akcioni plan za životinjske genetičke resurse* usmeren je ka poboljšanju ove situacije. Određeni gubitak nekih lokalnih rasa je očigledan, imajući u vidu stalne promene u proizvodnim sistemima u stočarstvu, u razvijenim zemljama i zemljama u razvoju, i sa ograničenim raspoloživim sredstvima za očuvanje. Međutim, dopustiti da to bude proces potpuno prepušten slučaju i bez nadzora bi značilo prihvatanje neprocjenjenog, ali potencijalno ozbiljnog rizika gubitka resursa od značajne dugoročne vrednosti. Države i međunarodna zajednica treba da budu svesne gubitaka koji mogu da nastanu i treba da vode raspravu i postignu saglasnost oko toga, koje gubitke su spremni da prihvate, kao i koje investicije su potrebne za održavanje i očuvanje glavnog životinjskog diverziteta. Međunarodna zajednica za istraživanja treba da obezbedi naučna uputstva za strateške odluke, shodno uslovima nedovoljnih informacija.
- 13 U većini zemalja, baza finansijskih i ljudskih resursa za *in situ*, *ex situ* očuvanje i bolje korišćenje životinjskih genetičkih resursa za hranu i poljoprivredu je nedovoljna, i postoji mnogo praznina i neefikasnosti. Pored toga, kapaciteti i aktivnosti država i regiona koji se odnose na životinjske genetičke resurse su u različitim fazama razvoja. *Globalni akcioni plan za životinjske genetičke resurse* obezbeđuje okvir sa kojim se saglasila međunarodna zajednica, sa ciljem pružanja podrške i poboljšanja sveobuhvatne efikasnosti nacionalnih, regionalnih i globalnih npora za održivo korišćenje, razvoj i očuvanje životinjskih genetičkih resursa i da se olakša mobilizacija resursa, uključujući i adekvatna finansijska sredstva.

Ciljevi i strategije Globalnog akcionog plana za životinjske genetičke resurse

- 14 *Globalni akcioni plan za životinjske genetičke resurse* zamišljen je kao okvirni plan, sa početnim vremenskim rasponom od deset godina, sa odredbama za održivo korišćenje, razvoj i očuvanje životinjskih genetičkih resursa na nacionalnom, regionalnom i globalnom nivou.
- 15 Glavni ciljevi *Globalnog akcionog plana za životinjske genetičke resurse* su:
- da se promoviše održivo korišćenje i razvoj životinjskih genetičkih resursa, za obezbeđenje hrane, održivu poljoprivodu i dobrobit ljudi u svim zemljama;
 - da se obezbedi očuvanje važnog diverziteta životinjskih genetičkih resursa, za sadašnje i buduće generacije, kao i da se zaustavi gubitak ovih važnih resursa;
 - da se promoviše pravedna i ravnomerna podela dobiti od korišćenja životinjskih genetičkih resursa za hranu i poljoprivredu, kao i da se prizna uloga tradicionalnog znanja, inovacija i praksi koje su važne za očuvanje životinjskih genetičkih resursa i njihovog održivog korišćenja, i prema potrebi, da se uvedu efikasne mere politike i zakonske mere;
 - da se zadovolje potrebe pastoralista i farmera, pojedinačne i zajedničke, u okviru nacionalnog zakona, da se obezbedi nediskriminatorski pristup genetičkim materijalima, informacijama, tehnologijama, finansijskim sredstvima, rezultatima istraživanja, sistemima marketinga, kao i prirodnim resursima, tako da oni mogu i dalje da upravljaju i poboljšavaju životinjske genetičke resurse i da imaju korist od ekonomskog razvoja;

deo I

- da se promovišu pristupi agro-ekosistemima za održivo korišćenje, razvoj i očuvanje životinjskih genetičkih resursa;
- da se pruža pomoć zemljama i institucijama odgovornim za upravljanje životinjskim genetičkim resursima da bi se uspostavili, sprovodili i redovno revidirali prioriteti za održivo korišćenje, razvoj i očuvanje životinjskih genetičkih resursa;
- da se učvrste nacionalni programi i ojačaju institucionalni kapaciteti – posebno u zemljama u razvoju i zemljama sa ekonomijama u tranziciji – i da se izrade odgovarajući regionalni i međunarodni programi; ti programi treba da uključe obrazovanje, istraživanje i obuku, da bi se pristupilo karakterizaciji, popisu, praćenju, očuvanju, razvoju i održivom korišćenju životinjskih genetičkih resursa;
- da se promovišu aktivnosti usmerene ka podizanju javne svesti i da se privuče pažnja zainteresovanih vlada i međunarodnih organizacija na potrebe održivog korišćenja i očuvanja životinjskih genetičkih resursa.

16 *Globalni akcioni plan za životinske genetičke resurse* zasniva se na prepostavci da su države duboko međusobno zavisne kada se radi o životinjskim genetičkim resursima za hranu i poljoprivrednu, i da je neophodna značajna međunarodna saradnja. U tom kontekstu je sastavljen *Globalni akcioni plan za životinske genetičke resurse* na osnovu sledećih parametara i uslova:

- Raznovrsnost životinjskih genetičkih resursa će obezbediti sposobnost sektora stočarstva da zadovolji promenljive zahteve tržišta i okolnosti životne sredine, uključujući promene klime i pojave bolesti. Farmeri i pastoralisti zahtevaju od životinjskih rasa da zadovolje lokalne potrebe i da obezbede zaposlenje unutar ruralnih zajednica i da budu elastične za razne biotičke i abiotičke faktore, uključujući ekstremne klimatske uslove, raspoloživost hraniva, i faktore parazitskih i drugih bolesti. Štaviše, životinje obezbeđuju direktni izvor hrane u vremenu kada usevi podbace.
- Zbog međusobne zavisnosti, očuvanje različitih životinjskih genetičkih resursa u zemljama širom sveta smanjuje rizike na globalnom nivou i jača globalno obezbeđenje hrane.
- Osnova karakterizacije i popisa životinjskih genetičkih resursa, kao i rutinsko praćenje populacija u pogledu varijabilnosti, su osnova za poboljšanje strategija i odgajivačkih programa, programa očuvanja, kao i za planove intervencija da bi se zaštitili vredni resursi izloženi riziku.
- Identifikacija životinja i praćenje proizvodnih osobina su od suštinskog značaja za dalje poboljšanje životinjskih genetičkih resursa. Odgajivači iz javnog i privatnog sektora, kao i zahtev tržišta, svi zajedno imaju ključnu ulogu u ovom poduhvatu. U mnogim državama je do sada jako malo urađeno u tom smislu, sem za određene rase.
- Očuvanje i održivo korišćenje životinjskih genetičkih resursa zahteva mešoviti pristup, kako *in situ*, tako i *ex situ* akcije. Postoji sve veće priznanje da je zbog sadašnjeg brzog smanjenja životinjskih genetičkih resursa potrebno da se u bliskoj budućnosti uvedu efikasne i rentabilne strategije očuvanja *ex situ*, da bi se dopunili napor na *in situ* očuvanju. Celovit pristup planiranju vezanog za strategije očuvanja i korišćenja mora da

zahteva da se utvrde strateški prioriteti na farmi, u zajednici, odgajivačkoj organizaciji, na nacionalnim, regionalnim i međunarodnim nivoima, da bi se postigao maksimalan efekat, kao i da isti bude održiv.

- Pastoralisti, farmeri i odgajivači, pojedinačno i zajednički, kao i autohtone i lokalne zajednice imaju ključnu ulogu u *in situ* očuvanju i razvoju životinjskih genetičkih resursa. Važno je da se ove uloge bolje razumeju i podrže u kontekstu brze ekonomske i društvene promene, tako da one mogu efikasno da funkcionišu u *in situ* upravljanju, kao i pravednoj i ravnomernoj podeli dobiti koja proističe iz korišćenja ovih resursa. Brojni faktori i predstavnici zainteresovanih strana mogu da pomognu držaocima stoke i njihovim zajednicama u sprovođenju ovih uloga: istraživači, savetodavne službe, privatni sektor, nevladine organizacije i lokalne zadruge.
- Široki izbor životinjskih rasa vrši važno opsluživanje ekosistema u specifičnim predelima, posebno u ekosistemima za ispašu, što često predstavlja jaku motivaciju za njihovo održavanje *in situ*. Te produktivne veze između rasa i predela treba održavati i za njih je potrebno bolje upravljanje uz pomoć odgovarajućih mera i strategija za korišćenje zemljišta. Divljim srodnicima domaćih vrsta životinja, kao i rasama koje su se usled slobodnog držanja ponovo navikle na život u divljini, takođe je potrebna zaštita.
- Uspešno upravljanje životinjskim genetičkim resursima, na svim nivoima zavisi od uključivanja i dobrovoljnog učestvovanja svih zainteresovanih strana. Neophodan je odgovarajući proces učestvovanja koji obezbeđuje da interesi različitih strana budu poštovani i izbalansirani.

Strateški prioriteti za akciju

- 17 Strateški prioriteti za akciju sadrže sledeće četiri oblasti strateških prioriteta:

Prioritetna strateška oblast 1: Karakterizacija, popis i praćenje kretanja i rizika u vezi s tim

Akcije obezbeđuju dosledan, efikasan i uspešan pristup klasifikaciji životinjskih genetičkih resursa, kao i procenu unutrašnjih kretanja kod životinjskih genetičkih resursa i rizika u vezi sa istima.

Prioritetna strateška oblast 2: Održivo korišćenje i razvoj

Akcije treba da obezbede održivost u stočarskim proizvodnim sistemima, sa usmerenjem na obezbeđenje hrane i ruralnog razvoja.

Prioritetna strateška oblast 3: Očuvanje

Akcije su usmerene na korake neophodne za očuvanje genetičke raznovrsnosti i intengriteta radi dobrobiti sadašnjih i budućih generacija.

Prioritetna strateška oblast 4: Mere politike, institucije i izgradnja kapaciteta

Akcije neposredno uređuju ključna pitanja praktičnog sprovođenja, putem doslednog i zajedničkog razvoja neophodnih institucija i kapaciteta.

- 18 Relativan prioritet ili značaj svake prioritetne strateške oblasti i aktivnosti u vezi sa tim mogu značajno da se razlikuju u zemljama i regionima. Relativna težina koja se primenjuje zavisiće od samih resursa (vrsta i rasa), proizvodnih sistema i okruženja koja su uključena, postojećih kapaciteta upravljanja, kao i programa koji se sprovode sa ciljem upravljanja životinjskim genetičkim resursima.
- 19 Postoji objedinjeno predstavljanje u okviru svake pojedinačne prioritetne strateške oblasti:
- *Uvod* ističe potrebe, na osnovu izveštaja zemalja i ostalih informacija datih u procesu pripreme.
 - *Dugoročni cilj* navodi da konačni ishod treba postići kroz sprovođenje predloženih akcija. Pri sprovođenju *Globalnog akcionog plana za životinjske genetičke resurse* mogu se izraditi merljivi i vremenski ograničeni ciljevi sa svrhom da se pomogne međunarodnoj zajednici da proceni napredak i uspehe.
- 20 Svaka pojedinačna prioritetna strateška oblast sadrži niz strateških prioriteta. Za svaki strateški prioritet:
- *Obrazloženje* ističe nalaze dobijene u procesu pripreme, i rezimira razloge zašto ovo predstavlja prioritet.
 - *Pojedinačne akcije* predlažu logične korake da bi se postigli željeni rezultati ili poboljšanja u sadašnjim uslovima.
- 21 Kod nekih akcija će очigledno biti potrebno da se uključe specifične institucije ili odgovarajuće jedinice. Oni se u kontekstu ne navode uvek po svom nazivu. Nepozivanje na te ključne partnere ne podrazumeva da su oni isključeni.

Prioritetna strateška oblast 1

Karakterizacija, popis i praćenje kretanja i rizici u vezi s tim

Uvod

- 22 Stanje karakterizacije, popis i praćenje kretanja i rizici u vezi s tim, kod životinjskih genetičkih resursa se značajno razlikuju od zemlje do zemlje. Neke zemlje nemaju sisteme podataka i informacija za životinjske genetičke resurse, a neke imaju sisteme kojima su potrebna značajna poboljšanja. Ovo komplikuje i ometa globalno praćenje kretanja, kao i rizika u vezi s tim, kojima su izloženi ovi resursi.
- 23 Razumevanje raznovrsnosti, raspoređivanja, osnovnih karakteristika, komparativnog učinka i sadašnjeg stanja životinjskih genetičkih resursa svake zemlje je od suštinskog značaja, kada se radi o njihovom efikasnom i održivom korišćenju, razvoju i očuvanju. Kompletan popis stanja na nacionalnom nivou, uz podršku periodičnog praćenja kretanja i rizika u vezi s tim, predstavlja osnovni uslov za uspešno upravljanje životinjskim genetičkim resursima. Bez takvih informacija, populacije nekih rasa i jedinstvene karakteristike koje one poseduju mogu značajno da se smanje ili da se izgube, pre nego što njihova vrednost bude priznata i pre nego što se preduzmu mere za njihovo očuvanje.
- 24 Neophodno je dobro razumevanje karakteristika rase da bi se davale smernice u oblasti razvoja stočarstva i odgajivačkim programima. Za kreatore politike potrebne su informacije iz popisa stanja i praćenja kretanja, kao i rizika u vezi s tim da bi se odredile aktivnosti očuvanja, dok rezultati karakterizacije omogućavaju farmerima da odrede koju rasu da koriste u važećim uslovima proizvodnje. Potrebna je komparativna analiza učinka domaćih i egzotičnih rasa – kako za proizvodne, tako i za funkcionalne osobine – da bi se obezbedile informacije za strateško planiranje. U nedostatku takvih informacija, razvoj lokalne rase može biti zanemaren u korist uvođenja egzotičnog genetičkog materijala, ili da se vrši nekontrolisano ukrštanje, što će dovesti do smanjenja lokalnih rasa.
- 25 Glavna teškoća u kompletirajućem popisu rasa domaćih životinja u svetu, potiče iz činjenice da većina rasa određenih populacija nije zavedena u herd book-u i nisu čistokrvne rase sa definisanim i ustaljenim karakteristikama, već su rezultat višestrukih ukrštanja. Potrebna su dalja istraživanja da bi se ocenili optimalni pristupi obradi ovih mešanih populacija, koje nisu opisane.
- 26 Postoji jasna potreba za zajedničkim podacima i informacionim sistemima, standardima i protokolima, da bi se olakšala razmena podataka i informacija o statusu rasa među državama i regionima. Ovo je neophodno radi globalne racionalizacije statusa rasa i da bi se pomoglo u utvrđivanju prioriteta očuvanja, izvan nacionalnih granica. U mnogim regionima, praznine u kolekcionisanju podataka i informacija o statusu rasa, ili smetnje za uspešnu razmenu podataka i informacija unutar i između zemalja, onemogućava zajednički razvoj prekograničnih rasa.

Dugoročni cilj

Bolje poznavanje statusa, kretanja i rizika u vezi s tim, kao i karakteristika svih aspekata i komponenti životinjskih genetičkih resursa, da bi se olakšalo i omogućilo donošenje odluka za njihovo održivo korišćenje, razvoj i očuvanje.

Strateški prioritet 1**Popisati i izvršiti karakterizaciju životinjskih genetičkih resursa, pratiti trendove i rizike povezane sa njima i osnovati sisteme za rano upozorenje i odgovor na nivou države****Obrazloženje**

Genetička erozija predstavlja problem od nacionalnog i međunarodnog značaja i mnogobrojne rase životinja su izložene riziku nestajanja. *Stanje životinjskih genetičkih resursa u svetu* daje prvi globalni pregled raznovrsnosti, statusa i kretanja životinjskih genetičkih resursa, kao i kapaciteta da se upravlja ovim resursima na nacionalnom, regionalnom i globalnom nivou. Nacionalni podaci i sistemi informisanja u vezi sa životinjskim genetičkim resursima često nisu dovoljno razvijeni.

Popis stanja, praćenje kretanja i rizika u vezi s tim, kao i karakterizacija treba da budu bolji i da se sačuvaju, da bi služili kao pomoć u određivanju prioriteta očuvanja i strateškim programima uzgoja. U izvesnim slučajevima – kao što su oružani sukobi, epidemije, suše i ostala vanredna stanja u okruženju – opasnosti po životinske genetičke resurse mogu da se pojave iznenada i da zahtevaju reagovanje za kratko vreme. Praćenje rizika u zemlji u velikoj meri će pomoći u uspostavljanju sistema ranog upozorenja i mehanizama reagovanja na nacionalnom, regionalnom i globalnom nivou.

Akcije

- 1 Sprovesti ili završiti popise lokacija, stanja populacija, kretanja i karakteristika životinjskih genetičkih resursa.
- 2 Proširiti karakterizaciju, kao i praćenje kretanja životinjskih genetičkih resursa i rizika po životinske genetičke resurse.
- 3 Podsticati uspostavljanje institucionalnih odgovornosti i infrastrukture za praćenje kretanja kod životinjskih genetičkih resursa (na primer veličina populacije i genetička raznovrsnost), uključujući sisteme identifikacije, registraciju i poreklo.
- 4 Promovisati pristupe karakterizaciji, popisu stanja, praćenju kretanja i rizicima u vezi s tim, uz aktivno učestvovanje koje neguje saradnju među svim učesnicima, uključujući i držaoce stoke i istraživače.
- 5 Preduzeti na međunarodnom nivou zajedničko praćenje kretanja i rizika u vezi s tim, popisivanje stanja i karakterizaciju među zemljama koje imaju zajedničke prekogranične rase i slične sisteme proizvodnje.
- 6 Jačati globalne i regionalne sisteme informisanja i mreže za popisivanje stanja, praćenje i karakterizaciju. Između ostalog, Sistem informisanja o raznovrsnosti domaćih životinja (Domestic Animal Diversity Information System - DAD-IS) i Globalna banka podataka o životinjskim genetičkim resursima za hranu i poljoprivredu treba da budu bolji da bi pribavili, ocenili i saželi informacije dobijene od nacionalnih baza podataka i sistema za praćenje, kao i da bi distribuirali informacije, stavljajući naglasak na pretnje koje se javljaju i potrebe koje postoje.
- 7 Uspostaviti ili ojačati postojeće sisteme ranog upozoravanja u vezi opasnosti po rase i reagovanja kroz dalji razvoj nacionalnih, regionalnih i globalnih mehanizama za praćenje rizika, i uključiti kriterijume ranog upozoravanja u postojeće baze podataka.

Strateški prioritet 2**Izraditi međunarodne tehničke standarde i protokole za karakterizaciju, popis, kao i za praćenje kretanja i rizika u vezi s njima****Obrazloženje**

Razmena podataka između država je od suštinskog značaja da bi se mogla pratiti kretanja životinjskih genetičkih resursa i rizici kojima su izloženi ti resursi na regionalnom i globalnom nivou, posebno kod prekograničnih populacija i da bi se uspostavili i obnovili prioriteti očuvanja, kao i da bi se utvrdili ključni genetički resursi za strateški uzgoj te populacije. Ovo zahteva izradu i korišćenje standardizovanih metoda i protokola za karakterizaciju, popis, kao i praćenje kretanja i rizika u vezi s njima. Ovo će olakšati koordinisano nacionalno izveštavanje u relevantnim međunarodnim forumima. Takođe je potrebna saradnja u istraživanju karakterizacije, da bi ojačala koordinacija postojećeg istraživanja i da bi se poboljšala distribucija rezultata studija o karakterizaciji. Izrada međunarodnih standarda za karakterizaciju, popis i praćenje životinjskih genetičkih resursa treba da uzme u obzir postojeće relevantne procese.

Akcije

- 1 Izraditi sporazum o zajedničkom nizu minimalnih kriterijuma i pokazatelja za raznovrsnost životinjskih genetičkih resursa, uključujući sredstva za procenu stanja ugroženosti, kao i metode za procenu faktora životne sredine, socijalno-ekonomskih i kulturnih faktora koji se odnose na upravljanje životinjskim genetičkim resursima.
- 2 Izraditi tehničke standarde i protokole za fenotipsku i molekularnu karakterizaciju, uključujući metode za procenu kvantitativnih i kvalitativnih proizvodnih osobina, korišćenje hranljivih sastojaka, funkcionalnih osobina i ekonomske vrednosti. Ovo omogućava procenu komparativnog učinka rase u različitim proizvodnim uslovima u okruženju.
- 3 Izraditi, uz aktivno učešće protokole za praćenje kretanja i rizika u vezi s tim, kao i karakterizaciju lokalnih rasa kojima upravljaju domaće i lokalne zajednice i držaoci stoke.
- 4 Poboljšati istraživačke i razvojne metode za karakterizaciju i ocenu rase, njeno vrednovanje i poređenje. Izraditi protokole za razmenu podataka između informacionih sistema.

Prioritetna strateška oblast 2

Održivo korišćenje i razvoj

Uvod

- 27 Izazov da se obezbedi hrana i postigne održivi razvoj za sve, je sada veći, nego što je to ikada bio. Efikasnije korišćenje raspoloživih resursa, zajedno sa odgovarajućim tehnologijama i poboljšanim upravljanjem nudi veliki delokrug podizanja proizvodnje i poboljšanja prihoda proizvođača, izbegavajući trošenje prirodnih resursa (uključujući genetičke resurse) i smanjenje otpada i zagađenja životne sredine.
- 28 U većini razvijenih zemalja i nekim zemljama u razvoju, u poslednjih 50 godina postiže se izuzetno brz napredak u razvoju tehnika uzgoja i proizvodnje glavnih vrsta i rasa stoke, koja služi za snabdevanje hranom. Intenzivna selekcija i poboljšano držanje domaćih životinja doveli su do povećanih rezultata u sistemima proizvodnje mesa, mleka ili jaja, gde se obezbeđuju velike količine visoko kvalitetne hrane za životinje i ostali inputi za specijalizovane rase i gde su stres faktori u proizvodnji (kao što su nepovoljni klimatski uslovi i bolesti) ublaženi kapitalnim investicijama. Brzi razvoj koji je postignut – sa prosekom od 2 % rasta proizvodnje na godišnjem nivou – predstavlja jak pokazatelj potencijala životinjskih genetičkih resursa za dalji doprinos obezbeđenju hrane i ruralnog razvoja. Međutim, sadašnji napor razvoja usmereni su prevashodno na kratkoročnu proizvodnju, bez strateške procene dugoročnih i kolateralnih posledica. Širi uticaj intenzivnih proizvodnih sistema na životnu sredinu, kao i smanjenje genetičke raznovrsnosti u okviru i između rasa, često se zanemaruje.
- 29 U mnogim slučajevima, zemlje u razvoju koje se suočavaju sa potrebama velikog prioriteta da prehrane svoju populaciju, usmerile su investicije i mere politike na sisteme proizvodnje sa visokim spoljnjim ulaganjima, koji koriste egzotične rase, pre nego na uspostavljanje dugoročnih programa genetičkog poboljšanja lokalnih rasa. Korišćenje egzotičnih rasa opravdano je u uslovima odgovarajućeg upravljanja u sistemima proizvodnje sa visokim spoljnjim ulaganjima, posebno blizu urbanih sredina gde postoji sve veća potražnja za proizvodima životinjskog porekla i gde ulaganja i usluge mogu biti održivi. Međutim, u ruralnim okvirima, farmeri i držaoci stoke često se susreću sa teškoćama u obezbeđivanju dodatne hrane za životinje i ostalih ulaganja koja zahtevaju egzotične rase. Štavše, uvezene rase često se nisu reprodukovale ili adaptirale na lokalno okruženje, kao što je to slučaj sa lokalnim rasama. Veća pažnja zbog toga mora da se usmeri na održivo korišćenje i razvoj lokalnih rasa u proizvodnim sistemima sa niskim i srednjim spoljnjim ulaganjima. Opcija održavanja ili razvijanja proizvodnih sistema u marginalnim područjima, zasnovana na multifunkcionalnoj upotrebi životinjskih genetičkih resursa treba da bude duboko razmatrana.
- 30 Ulaganje u razvoj lokalnih rasa će koristiti nomadskim zajednicama i farmerima malog obima, koji su siromašni resursima, i koji često doprinose održivom razvoju najsiromašnijih regiona u zemlji. Međutim, značajna prepreka budućem razvoju domaćih rasa je nedostatak nacionalnih strategija, programa i institucionalne infrastrukture, da bi se olakšali programi za genetičko unapređenje stočarstva u sistemima sa niskim spoljnjim ulaganjima. Udruženja farmera i odgajivačka društva ne postoje u mnogim zemljama u razvoju i znanje nomada i farmera o savremenim metodama uzgoja je često veoma slabo. Potrebno je da se nacionalne institucije i istraživački kapaciteti stave na raspolaženju stočarskim službama i službama za praćenje zdravlja životinja, kao i objekti i tehnike svim držaocima životinja, i takođe ohrabriti učešće privatnog sektora.

Dugoročni cilj

Unaprediti održivo korišćenje i razvoj životinjskih genetičkih resursa u svim relevantnim proizvodnim sistemima, kao ključni doprinos postizanju održivog razvoja, iskorenjivanju siromaštva i prilagođavanju na posledice promene klime.

Strateški prioritet 3**Uspostaviti i poboljšati nacionalne politike održivog korišćenja****Obrazloženje**

U većini zemalja nedostaju sveobuhvatne politike da podrže očuvanje i razvoj životinjskih genetičkih resursa, koji se drže u okviru njihovih teritorija. Politike održivog korišćenja trebalo bi da uravnoteže ciljeve obezbeđenja hrane i privrednog razvoja sa dugoročnim ciljevima održivosti i prilagođavanja. Pored toga, promene životne sredine i socijalno-ekonomske promene, uključujući demografske promene, promena klime i dezertifikacija, zahtevaju srednjoročne i dugoročne mere politike i strategije za upravljanje životinjskim genetičkim resursima. Te mere politike treba takođe, da uzmu u obzir doprinos držaoca stoke, profesionalnih odgajivača i drugih aktera genetičke raznovrsnosti životinja, poštujući interes, prava i obaveze svih zainteresovanih grupa i uzimajući u obzir razmenu, pristup i pravednu i ravnomernu podelu dobiti od životinjskih genetičkih resursa.

Mere politike za održivo korišćenje treba takođe, da razmotre široku genetičku varijabilnost između i unutar rasa, što je od suštinskog značaja za sadašnju i buduću proizvodnju u stočarstvu. Jedan od ciljeva je da se održi široka raznovrsnost rasa unutar ekonomskih proizvodnih sistema. Održiva stočarska proizvodnja treba da odgovori na promenljive zahteve domaćeg i stranog tržišta, koliko je to moguće, dok se genotipovi kombinuju sa proizvodnim sistemima. U većini zemalja cilj je zadovoljenje domaće potrošnje, dok pojedine teže da ostvare prihod od izvoza životinjskih proizvoda. Te ciljeve treba razmotriti kada dođe do razvoja i vrednovanja programa održivog genetičkog unapređenja. Fleksibilne odgajivačke strategije, uključujući selekciju i ukrštanje, gde god je moguće, treba da se koriste za promociju održivog razvoja i profitabilnosti stočarskog sektora. Odgajivačke strategije treba da budu prilagodljive da bi se odgovorilo na proizvodne mogućnosti i tehnologiju.

Akcije

- 1 Redefinisati mere postojećih nacionalnih politika o održivom korišćenju i proceniti njihov uticaj na upravljanje životinjskim genetičkim resursima.
- 2 Izraditi, ako je potrebno, mere nacionalne politike koje uključuju doprinos životinjskim genetičkim resursa održivom korišćenju, što podrazumeva uspostavljanje strateških ciljeva za uzgoj i održivo korišćenje; uspostavljanje ekonomskog i kulturnog vrednovanja životinjskih genetičkih resursa; i razvijanje pristupa, uključujući mehanizme za podršku širokom pristupu i pravednoj i ravnomernoj podeli dobiti koja nastaje korišćenjem životinjskih genetičkih resursa i tradicionalnog znanja u vezi sa njima.

Strateški prioritet 4**Uspostaviti nacionalne strategije i programe za razvoj vrsta i rasa****Obrazloženje**

Razvoj i sprovođenje odgajivačkih strategija i programa mora zadovoljiti predvidive ekonomske potrebe zajednice farmera i držaoca stoke, kao i odgovarajućih tržišta za sve vrste i rase stoke. Odgajivačke organizacije i programi za praćenje proizvodnih parametara su izuzetno korisni u postizanju odgajivačkih ciljeva i od suštinskog su značaja za razvoj odgajivačkih strategija, ali često nedostaju. Odgajivačke ciljeve treba redovno ažurirati, kao i da se uzimaju u obzir uticaji selekcije na genetičku raznovrsnost.

Akcije

- 1 Izraditi dugoročne programe planiranja i strateške odgajivačke programe i razmotriti odgovarajuće elemente, uključujući: napore na poboljšanju nedovoljno iskorišćenih rasa, naročito u proizvodnim sistemima sa niskim i srednjim spoljnim ulaganjima; proceniti uticaj egzotičnih životinjskih rasa i izraditi mere za proizvođače kako bi ostvarili pozitivne prihode i sprečiti nastajanje negativnih prihoda; uspostaviti obuku i tehničku podršku odgajivačkim aktivnostima nomada i poljoprivrednih zajednica; i integrisati poboljšane stočarske prakse u programe razvoja životinjskih genetičkih resursa. Budući da će planovi i programi razvoja biti nacionalni, u izvesnim slučajevima može se tražiti saradnja sa drugim državama.
- 2 Pregledati programe za razvoj rasa i po potrebi ih unaprediti, u cilju zadovoljenja predvidivih ekonomskih i društvenih potreba i zahteva tržišta, imajući u vidu naučne i tehnološke parametre. Informacije o rasama i proizvodnim sistemima trebalo bi da budu na raspolaganju potrošačima.
- 3 Uspostaviti i izraditi organizacione strukture odgajivačkih programa, naročito odgajivačke organizacije i selekcijske programe, uključujući sisteme za praćenje proizvodnih parametara.
- 4 Uključiti razmatranje uticaja selekcije na genetičku raznovrsnost u okviru odgajivačkih programa i izraditi mere da se sačuva željena varijabilnost.
- 5 Uspostaviti ili ojačati programe praćenja proizvodnih parametara radi praćenja promena neproizvodnih osobina (t.j. zdravlje, dobrobit) i u skladu s tim prilagoditi odgajivačke ciljeve.
- 6 Omogućiti razvoj kolekcija zamrzнуте sperme i embriona za podršku postojećih odgajivačkih programa kako bi se obezbedila genetička varijabilnost.
- 7 Omogućiti pristup informacijama od strane farmera i držaoca stoke, da bi se olakšao pristup životinjskim genetičkim resursima iz različitih izvora.

Strateški prioritet 5**Promovisati pristup agro-ekološkim sistemima u upravljanju životinjskim genetičkim resursima****Obrazloženje**

Agro-ekološki sistemi zavise od upravljačkih praksi ljudi, sistema znanja, kulturnih normi, vrednosti i shvatanja, kao i od društvenih odnosa i strategija za razvoj. U nekim proizvodnim sistemima upravljanje životinjskim genetičkim resursima, posebno od strane domaćih i lokalnih zajednica, odvija se u sadejstvu sa upravljanjem usevima, pašnjacima, šumama i drugim biološkim resursima, kao i upravljanjem zemljištem i vodom u proizvodnim predelima. Brzo intenziviranje proizvodnje rezultat je brojnih činilaca. Neodgovarajuće planiranje intenzivne stočarske proizvodnje može voditi negativnim ekološkim uticajima, kao što je degradacija zemljišta i vegetacije, zagađenje voda i priroblja i neodrživo korišćenje i očuvanje travnatih površina. Mere politike i odluke upravljanja o održivom korišćenju životinjskih genetičkih resursa stoga treba da budu zasnovane na razumevanju prirodnog okruženja i dobrobiti ljudi, kao i na naporima da se obezbedi hrana i ciljevi životne sredine.

Akcije

- 1 Proceniti ekološka i socio-ekonomска kretanja, која могу захтевати промену средnjoročне и dugoročне политike управљања животинским генетичким ресурсима.
- 2 Обезбедити приступ агро-еколошким системима кроз мере националне политике и еколошке програме за пољопривреду од значаја за животинске генетичке ресурсе, тамо где је то могуће, посебно мере усмерене на номадске популације и мале руралне заједнице, као и осетљиве животне средине.
- 3 Успоставити повезивање у циљу унапређења међусобне сарадње између представника свих зainteresovаних група, научних дисциплина и припадајућих сектора.

Strateški prioritet 6**Подржати домаће и локалне производне sisteme i sisteme znanja u vezi s njima, od značaja za očuvanje i održivo korišćenje životinjskih genetičkih resursa****Образлоžење**

Животинске врсте и рase су tokom milenijuma pripitomljavane, razvijane i održavane за ljudsku upotrebu. Ovi resursi imaju zajednički razvoj sa социјалним, економским и културним znanjem, као и praksama управљања. Историјски допринос домаћим и локалним заједницама генетичком diverzитету животinja i системима znanja koji управља tim resursima, mora biti prepoznат и njihov kontинuitet подрžан. Данас, стратегије управљања животинским генетичким ресурсима прilagođene tim заједnicама nastavljaju да имају економски, социјални и културни значај и veoma su значајне за obezbeđenje hrane u mnogim ruralnim sredinama koje opstaju, посебно, iako ne isključivo, u sušnim predelima i planinskim regionima. Мere за подршку takvim sistemima treba da uzmu u obzir njihove specifične еколошке, socio-економске и културне karakteristike.

Akcije

- 1 Proceniti vrednost i значај домаћих и локалних производних система i идентификовати кretanja i pokretače промена које могу да утичу на генетичку основу i отпорност, као и održivost производних система.
- 2 Подржати домаће и локалне sisteme u stočarstvu od значаја за животинске генетичке ресурсе, уključujući eliminisanje faktora који допринose генетичкој eroziji. Подршка може промовисати мере ветеринарских i саветодавних слуžbi, obezbeđenje mikrokredита за жене u ruralnim oblastima, одговарајуći приступ природним ресурсима i tržištu, rešavanje пitanja uslova zakupa земљишта, sagledavanje културних praksi i vrednosti, као и dodatnih vrednosti njihovih специјализованих производа.
- 3 Promovisati i omogućiti odgovarajuću razmenu, сарадњу i dijalog između домаћих i ruralnih заједница, научника, владиних чиновника i представника zainteresovanih strana u циљу повезивања традиционалног znanja sa naučnim приступом.
- 4 Promovisati razvoj tržišta na локалним pijacama za proizvode добијене od домаћих i локалних vrsta i rasa i ojačati процесе који dodatno vrednuju njihove primarne производе.

Prioritetna strateška oblast 3

Očuvanje

Uvod

- 31 Erozija životinjskih genetičkih resursa je dugoročna pretnja obezbeđenju hrane i ruralnom razvoju. U skladu sa *Stanjem životinjskih genetičkih resursa u svetu*, 20 % svih prijavljenih rasa je u opasnosti da nestane; međutim, status populacije mnogih rasa je još uvek nepoznat i problem može biti potcenjen. Većina zemalja u razvoju i neke razvijene zemlje još uvek nemaju uspostavljene strategije ili mere politike za očuvanje životinjskih genetičkih resursa. Bez strateški planiranih intervencija, koristeći podjednako *in situ* i *ex situ* očuvanje, erozija će se nastaviti i može još više napredovati.
- 32 Glavni faktori koji u nekim slučajevima dovode do gubitka životinjskih genetičkih resursa su:
- Orientacija na nekoliko visoko produktivnih rasa;
 - Nedostatak odgovarajućih politika, dovodi do marginalizacije određenih zainteresovanih grupa, kao što su nomadi, socio-ekonomske promene dovode do promene proizvodnih sistema i životnih uslova, kao i katastrofe (prirodne i uzrokovane od strane čoveka); i
 - Promene tradicionalnih sistema u sisteme orijentisane na spoljna ulaganja, često koriste egzotične životinjske genetičke resurse, koji potiskuju lokalne rase. Neselektivno ukrštanje sa egzotičnim rasama, takođe brzo dovodi u pitanje genetički integritet lokalnih populacija.
- 33 Gubitak lokalnih rasa će izazvati kulturnu eroziju i umanjiti sposobnost zajednica da očuvaju njihove kulture i dobrobit. Strukturne promene u sektoru stočarstva mogu proizvesti situaciju gde prvo bitni držaoci životinja više nisu u mogućnosti da ih očuvaju: u takvim okolnostima, treba da se identifikuju drugi načini da se očuva rasa, kao deo globalnog nasleđa životinjskih genetičkih resursa.
- 34 Gubitak životinjskih genetičkih resursa smanjuje mogućnost za razvoj ruralne ekonomije u nekim državama. Takođe, to može imati negativne socijalne i kulturne uticaje, imajući u vidu dugu istoriju pripitomljavanja kao i rezultat učešća domaćih životinja u kulturi jedne zajednice. Zamena domaćih rasa može izazvati gubitak proizvoda i usluga, koji su poželjniji od strane lokalnog stanovništva i očuvanje lokalnih rasa mora stoga da se razmatra u širem kontekstu održanja ruralnih zajednica i njihovih postojećih ekonomske fondova. Štaviše, takvi gubici mogu ograničiti buduće razvojne procese, zasnovane na životinjskim proizvodima i uslugama od specifičnih rasa, čemu bi mogla da se doda njihova značajna ekonomska vrednost i raznovrsnija potražnja od strane potrošača.
- 35 Gubitak lokalnih rasa može imati negativne ekološke uticaje u nekim proizvodnim životnim sredinama, naročito u sušnim predelima i planinskim oblastima. Mnogi državni izveštaji su ukazali na značaj lokalnih rasa u doprinosu u upravljanju pašnjaka predelima, kontroli vegetacije i održivosti ekosistema površina za ispašu, u sprečavanju erozije pripadajućeg biodiverziteta.
- 36 Mnoge rase koje su u opasnosti da nestanu, nalaze se u zemljama u razvoju, koje imaju ograničen kapacitet i resurse za izradu i sprovođenje programa za očuvanje. Takve rase često poseduju jedinstvena genetička svojstva, koja su omogućila njihov opstanak u različitim proizvodnim uslovima sa intenzivnim stresovima, kao što su bolest i suša.

- 37 Odgovarajuće mere za očuvanje treba da obezbede da farmeri i istraživači imaju pristup raznovrsnom genetičkom materijalu za buduće odgajivanje i istraživanje. Ta genetička raznovrsnost obezbeđuje osnovni resurs od značaja za borbu sa uticajima promene klime, epidemijama štetočina i bolesti, kao i novim i rastućim zahtevima potrošača. Strateško i razmotreno ulaganje u očuvanje životinjskih genetičkih resursa je od kritičnog značaja i međunarodna saradnja je od suštinskog značaja za zaustavljanje ozbiljnog smanjenja tih resursa.
- 38 U većini zemalja u razvoju, *in situ* očuvanje je najzastupljeniji način očuvanja. *In situ* očuvanje predstavlja kontinuirani zajednički razvoj genetičkih resursa u okviru preovlađujuće životne sredine. *Ex situ* mere za očuvanje dopunjuju *in situ* mere i treba da budu povezane tamo gde je to moguće. Međutim, kapacitet za *ex situ* očuvanje značajno varira između zemalja, ali *ex situ* napor za očuvanje životinjskih genetičkih resursa daleko zaostaju iza sličnih napora za očuvanje biljnih genetičkih resursa. Skladištenje genetičkog materijala u odgajivačke svrhe je zajedničko za neke komercijalne rase, ali ne i za sve vrste. Međutim, za lokalne rase, sakupljanje i skladištenje životinjskog genetičkog materijala nije bilo odgovarajuće. U takvim slučajevima, značajno je podržati planirano i ciljano sakupljanje životinjskih genetičkih resursa i proširiti *ex situ* aktivnosti na očuvanju.
- 39 Vanredne situacije za domaće životinje su izazvane različitim faktorima kao što su bolesti, prirodne katastrofe, oružani sukobi i ekonomske krize. Postoje značajne razlike u pripremljenosti zemalja da odgovore na vanredne situacije. Nedostatak sistema ranog upozorenja i finansijskih sredstava su glavna prepreka za uspostavljanje efikasnog i stalnog praćenja i mehanizama za hitno reagovanje, kao i pomoći farmerima i držaocima stoke da obnove poljoprivredne sisteme posle katastrofalnih situacija.

Dugoročni cilj

Obezbediti raznovrsnost i sveobuhvatnost genetičke baze životinjskih genetičkih resursa, boljim sprovođenjem i usklađivanjem mera na konzervaciju tih resursa, podjednako *in situ* i *ex situ*, uključujući i mere u vanrednim situacijama i katastrofama.

Strateški prioritet 7

Uspostaviti mere nacionalne politike za očuvanje

Obrazloženje

Države imaju odgovornost da konzervišu svoje životinjske genetičke resurse; međutim, većini zemalja nedostaju sveobuhvatne mere politike. Takve mere politike treba da obezbede očuvanje životinjskih genetičkih resursa sa direktnim vrednostima za ljudsku upotrebu, uključujući proizvodnju, ekološke, socijalne i kulturne vrednosti, kao i vrednosti za buduću upotrebu i prilagođavanje. Proizvodna i funkcionalna svojstva i nacionalni kapacitet treba da budu uzeti u obzir prilikom uspostavljanja prioriteta za očuvanje. Erozija životinjskih genetičkih resursa ima različite uzroke i ne može se zaustaviti jednostavnim rešenjem. Neophodna je kombinacija *in situ* i *ex situ* mera za očuvanje.

Akcije

- 1 Uspostaviti i ažurirati prioritete i ciljeve očuvanja.
- 2 Proceniti činioce koji dovode do erozije životinjskih genetičkih resursa i formulisati odgovarajuće političke odgovore. Uspostaviti ili ojačati informacione sisteme za pristup odgajivanju životinja, kao i različitim gen-bankama, koje su značajne za genetički diverzitet životinja, sa ciljem da se odgajivačima i državama omogući da načine odgovarajući izbor u izradi njihovih programa za unapređenje rasa.

- 3 Uspostaviti institucionalne strukture i mere politike, koliko je moguće, uključujući specifične mere za očuvanje rasa koje su u opasnosti da nestanu, kao i da se spreči da rase budu u statusu rizika. Neophodna je kombinacija *in situ* i *ex situ* mera.
- 4 Obezbediti i ubrzati podsticaje za proizvođače i potrošače da podrže očuvanje životinjskih genetičkih resursa, koji su u statusu rizika, kako je predstavljeno od strane pojedinih država, pod uslovom da su takvi podsticaji u skladu sa postojećim međunarodnim sporazumima.

Strateški prioritet 8 Uspostaviti ili ojačati *in situ* programe očuvanja

Obrazloženje

Mere za *in situ* očuvanje dopuštaju održavanje i prilagodljivo upravljanje životinjskim genetičkim resursima na proizvodnim pašnjaka predelima. *In situ* mere olakšavaju nastavak zajedničkog razvoja u različitim životnim sredinama i umanjuju stagnaciju genetičkih zaliha. Mere za *in situ* očuvanje su najbolje kada se zasnivaju na pristupima agro-ekološkim sistemima i idealno, trebaju biti uspostavljene putem ekonomski profitabilnog i društveno prihvatljivog održivog korišćenja. Međutim, u nekim slučajevima to može da se postigne samo posle početnih ulaganja u stvaranju tržišta i u razvoju proizvoda. U slučajevima gde to nije moguće, podrška za *in situ* očuvanje životinjskih genetičkih resursa je potrebna.

Akcije

- 1 Uspostaviti i redovno ažurirati prioritete i ciljeve za *in situ* očuvanje.
- 2 Ohrabriti razvoj i sprovođenje nacionalnih i regionalnih *in situ* programa očuvanja za rase i populacije koje su u statusu rizika. To može uključiti podršku, bilo neposredno za odgajivače ugroženih rasa, ili mere za podršku poljoprivrednim proizvodnim sistemima koji upravljaju predelima od značaja za rase koje su u statusu rizika, jačanje odgajivačkih organizacija, organizacija za očuvanje osnovanih na nivou zajednice, nevladinih organizacija i drugih aktera koji učestvuju u naporima za očuvanje, pod uslovom da su takva podrška ili takve mere u skladu sa postojećim međunarodnim sporazumima.
- 3 Promovisati mere politike i sredstva za održivo korišćenje diverziteta lokalnih rasa, bez potrebe za podrškom iz javnih fondova ili dopunskog finansiranja, putem *in situ* očuvanja.

Strateški prioritet 9 Uspostaviti ili ojačati *ex situ* programe očuvanja

Obrazloženje

Mere za *ex situ* očuvanje treba da obezbede dodatnu sigurnost da bi se sprečio gubitak životinjskih genetičkih resursa na terenu, bilo putem erozije ili kao rezultat vanrednih situacija. *Ex situ* mere treba da dopunjaju *in situ* mere tamo gde je to potrebno. *Ex situ* kolekcije mogu takođe igrati aktivnu ulogu u strateškim odgajivačkim programima.

Akcije

- 1 Uspostaviti i redovno ažurirati prioritete i ciljeve za *ex situ* očuvanje.
- 2 Uspostaviti ili ojačati nacionalne i regionalne kapacitete za *ex situ* očuvanje, naročito kriogeno skladištenje. Podržati napore zemalja u regionu koje su odlučile da izgrade objekte za regionalnu upotrebu.

- 3 Uspostaviti modalitete za lakši pristup i korišćenje genetičkog materijala uskladištenog *ex situ* u gen-bankama, pod pravednim i ravnopravnim uslovima za skladištenje, pristup i korišćenje životinjskih genetičkih resursa.
- 4 Izraditi i sprovesti mere da se osiguraju *ex situ* kolekcije od gubitka genetičkog diverziteta, usled epidemijskih bolesti i drugih pretnji, posebno prilikom uspostavljanja odgovarajućih uzoraka.
- 5 Identifikovati i ispraviti neuspehe kod *ex situ* kolekcionisanja.
- 6 Izraditi postupke za popunjavanje genetičkog materijala uzetog iz gen-banaka, sistematskim razvijanjem veza sa živim populacijama, ili uspostavljanjem *in vivo* populacija rasa, koje su u rizičnom statusu na lokacijama izvan farmi, kao što su zoo-vrtovi i parkovi prirode.

Strateški prioritet 10**Izraditi i sprovesti regionalne i globalne dugoročne strategije očuvanja****Obrazloženje**

Postoje značajne brojne regionalne i međunarodne prekogranične rase. Saradnja za *in situ* očuvanjem je poželjna za regionalne prekogranične rase i za nomadske populacije životinja, koju drže nomadske zajednice koje prelaze nacionalne granice. Obezbeđenjem visoke efikasnosti i uštedom troškova u sprovođenju mera za *ex situ* očuvanje, regionalne i globalne strategije i kapaciteti mogu biti poželjniji od dupliranja nacionalnih kapaciteta, pod uslovom da su razvijeni modaliteti za podelu kapaciteta između zemalja, da mere politike za očuvanje ostanu deo nacionalne suverenosti i da su te mere u skladu sa postojećim međunarodnim sporazumima. Srednjoročno i dugoročno i uzimajući u obzir verovatnu promenu životne sredine, kao i socio-ekonomsku promenu, katastrofe i vanredne situacije, verovatnoća je da će se saradnja među državama u odnosu na životinjske genetičke resurse povećati. To daje razlog međunarodnoj zajednici da sarađuje u vezi mera za očuvanje, za lokalne, regionalne i međunarodne prekogranične rase, pod pravednim i ravnopravnim uslovima za skladištenje, pristup i korišćenje životinjskih genetičkih resursa. Regionalna i globalna saradnja treba da budu zasnovane na nacionalnim naporima, ali ne bi trebalo da ih zamene.

Akcije

- 1 Pomoći državama da razviju i sprovedu planove za očuvanje rasa i populacija, naročito prekograničnih rasa i populacija, kombinujući *in situ* i *ex situ* mera.
- 2 Uspostaviti zajedničke aranžmane za podršku, radi zaštite rasa i populacija koje su u statusu rizika, od vanrednih situacija ili drugih katastrofalnih scenarija i omogućiti popunjavanje zaliha posle vanrednih situacija, u skladu sa merama nacionalne politike.
- 3 Uspostaviti regionalno i globalno povezivanje gen-banaka za životinjske genetičke resurse i uskladiti pristupe očuvanja u gen-bankama i lakše razmene materijala.
- 4 Olakšati uspostavljanje osnovnih kolekcija genetičkog diverziteta životinja, na odgovarajućem regionalnom nivou ili na nivou vrste.

Strateški prioritet 11**Izraditi mehanizme i tehničke standarde za očuvanje****Obrazloženje**

Metode za *in situ* i *ex situ* očuvanje životinjskih genetičkih resursa su još uvek u razvoju. Naročito u oblasti *ex situ* očuvanja, gde postoji značajna potreba za standardizovanim metodama i tehnologijama.

Akcije

- 1 Preduzeti istraživanje, uključujući participativno istraživanje, radi razvoja *in situ* i *ex situ* metoda i tehnologija, uključujući one za očuvanje odgajivanja. Razraditi standardizovane metode i smernice za njihovu upotrebu, tamo gde je potrebno.
- 2 Dokumentovati i širiti znanje, tehnologije i najbolje prakse.
- 3 Promovisati korišćenje odgovarajućih genetičkih pokazatelja radi dopune fenotipske karakterizacije, u cilju donošenja odluka o konzervaciji životinjskih genetičkih resursa.
- 4 Pregledati uticaj zoosanitarnih standarda na očuvanje životinjskih genetičkih resursa i naročito na njihovu dostupnost.

Prioritetna strateška oblast 4

Mere politike, institucije i izgradnja kapaciteta

Uvod

- 40 U mnogim slučajevima, nacionalne mere politike i regulatorni okviri za životinjske genetičke resurse su još uvek delimični i neefikasni. Razvojem mera politike i zakonodavnog okvira traži se da se uredi dinamika koja oblikuje ovaj sektor i da se bavi sve složenijim narastajućim pitanjima, kao što je povećani fokus na zahteve potrošača, obezbeđenje hrane i standarda za hranu, odgovor na bolesti (bolesti životinja i bolesti životinja koje mogu preći na ljudе), human postupak sa životnjama, povećana upotreba moderne biotehnologije, kao i procena i ublažavanje uticaja rada sa stokom na životnu sredinu. Sledеća oblast koja zahteva razvoj je okvir za razmenu životinjskih genetičkih resursa između zemalja. Razvoj mera politike treba da uzme u obzir sve veću ulogu prava intelektualne svojine u tom sektoru i potrebu da se obezbedi pravedna i ravnometerna podela dobiti, prava domaćih i lokalnih zajednica, naročito nomada i uloga njihovih sistemskih znanja.
- 41 U zemljama u razvoju povećana potražnja za životinjskim proizvodima pokreće brze strukturne promene u sektoru stočarstva. Bez pravilnog upravljanja, uključujući aspekte prostornog i fizičkog planiranja, kako se gradovi šire na prethodna poljoprivredna zemljišta, postojaće značajni rizici za ljudsko zdravlje i održivost proizvodnje. Socijalne i ekonomski mera politike treba da imaju za cilj obezbeđenje jednakosti za ruralnu populaciju u procesu promena, tako da im se omogući da izgrade, na održivi način, njihove proizvodne kapacitete, za snabdevanje robom većih količina i uslugama boljeg kvaliteta njihove narastajuće nacionalne ekonomije, kao i da zadovolje rastuće potražnje potrošača. U vremenu brze promene i rastuće privatizacije, nacionalno planiranje će takođe trebati da obezbedi dugoročno snabdevanje uslugama od javnog značaja, kao što je javna zdravstvena zaštita, održanje biodiverziteta i čistiji vazduh, i obezbeđenje rezerve vode. Neizbežno će postojati preklapanja između različitih nacionalnih političkih ciljeva. Upravljanje životinjskim genetičkim resursima će trebati da se usaglasi sa drugim ciljevima i za taj sektor su potrebne kratkoročne i dugoročne mere politike, unutar šireg okvira međusektorskog planiranja.
- 42 U zemljama u razvoju posebno, nedostatak stručnog kadra – podjednako u broju ljudi i obučenosti, koji su potrebni za upravljanje životinjskim genetičkim resursima, u vremenu brze socijalne i ekonomski promene – je značajna prepreka razvijanju i sprovođenju mera politike, strategija, programa i projekata za životinske genetičke resurse. Traži se obrazovanje i obuka radi izgradnje održivog kapaciteta u svim prioritetnim oblastima.
- 43 Mora se ojačati istraživanje na nacionalnim i međunarodnim nivoima u svim aspektima upravljanja životinjskim genetičkim resursima. Uloga nacionalnih sistema za istraživanje u poljoprivredi (National Agricultural Research Systems - NARS) i njihova podrška od strane Savetodavne grupe za međunarodno istraživanje u poljoprivredi (Consultative Group on International Agricultural Research - CGIAR) je od presudne važnosti u tom kontekstu.
- 44 Suočavanje sa tim značajnim izazovima će zahtevati razvoj jakih i različitih osnovnih veština. Posebno u mnogim zemljama u razvoju, nedostatak ljudskih resursa i finansijskih sredstava je glavna prepreka razvoju neophodnih institucija i planiranja i sprovođenja strateškog pristupa korišćenju, razvoju i očuvanju životinjskih genetičkih resursa. Iz tog razloga i da bi se postiglo održivo korišćenje, razvoj i očuvanje njihovih životinjskih genetičkih resursa, mnoge zemlje će trebati da posvete naročitu pažnju uspostavljanju i izgradnji odgovarajućih institucija, usvajanju i sprovođenju odgovarajućih mera politike, uspostavljanju efikasnih regulatornih okvira, kao i izgradnji potrebnog kapaciteta u ljudstvu, koji im je potreban.

- 45 Nacionalne fokalne tačke za životinjske genetičke resurse – osnovane u okviru Globalne strategije za upravljanje genetičkim resursima domaćih životinja – su ključni institucionalni element, putem kojeg treba izgraditi i održati mreže za upravljanje životinjskim genetičkim resursima. Većina zemalja je osnovalo Nacionalnu fokalnu tačku za životinjske genetičke resurse. Ozbiljna ograničenja u ljudstvu i finansijskim sredstvima su otežala njihovo osnivanje i još uvek prete njihovom kontinuitetu. Saradnja između zemalja je potrebna da bi se uspostavile Regionalne fokalne tačke i da bi se razvile regionalne mreže.
- 46 Mreže su značajne u povezivanju svih zainteresovanih grupa i u davanju podrške institucionalnom razvoju i izgradnji kapaciteta. U nekim državama, gde su mreže dobro razvijene, one se oslanjaju na podršku aktivnih nevladinih organizacija, kao što su udruženja odgajivača, koja projektuju, planiraju i sprovode programe i akcione planove za životinjske genetičke resurse.
- 47 Tokom razvoja nacionalnog kapaciteta za planiranje, javna svest o značaju životinjskih genetičkih resursa mora biti razvijena, u cilju promocije ulaganja u razvoj nacionalnih životinjskih genetičkih resursa. U mnogim slučajevima do danas, razvoj stočarstva se oslanja na razvoj egzotičnih rasa, pre nego na razvoj i očuvanje lokalnih rasa. Potrošači treba da razumeju i podrže napore na očuvanju i upotrebi lokalnih rasa, pre nego da se oslanjaju na prekomernu upotrebu prekograničnih rasa. U mnogim razvijenim zemljama, ideo proizvoda visoke vrednosti, koji se povratno povezuju sa specifičnim rasama doprinosi održavanju diverziteta životinja. Kulturni identitet u zemljama u razvoju, često izražen u preferencijalima hrane, može biti osnov za porast javne svesti o vrednostima različitih rasa i može osigurati dugoročni ekonomski razvoj, uključujući male farmere i sadašnje marginalne zajednice.
- 48 Izgradnja javne svesti na međunarodnom nivou će takođe biti ključni faktor u mobilisanju podrške i međunarodne saradnje na sprovođenju *Globalnog akcionog plana za životinjske genetičke resurse*.

Dugoročni cilj

Uspostaviti međusektorske mere politike i pravne okvire, kao i jake institucionalne i ljudske kapacitete za uspešno srednjeročno i dugoročno planiranje za razvoj sektora stočarstva, kao i za sprovođenje nacionalnih programa za dugoročno održivo korišćenje, razvoj i očuvanje životinjskih genetičkih resursa.

Strateški prioritet 12

Uspostaviti ili ojačati nacionalne institucije, uključujući Nacionalne fokalne tačke za planiranje i sprovođenje mera za životinjske genetičke resurse i razvoj sektora stočarstva

Obrazloženje

Unutar sektora stočarstva pojavljuju se sve složenija pitanja, koja zahtevaju balansiranje interesa različitih interesnih grupa i aktivnu promociju stvaranja javnih dobara, koja mogu prestati da se proizvode u vremenu brze i neregulisane promene. Zahtevi potrošača, pitanja ljudskog zdravlja i upravljanje novim biotehnologijama, kao i fizičko i prostorno planiranje stočarske proizvodnje u kontekstu urbanog širenja i zaštićenih oblasti, treba da budu integrirani u nacionalno planiranje na holistički način.

Akcije

- 1 Analizirati nacionalni institucionalni kapacitet, radi podrške holističkom planiranju u sektoru stočarstva.
- 2 Uspostaviti ili ojačati u potpunosti funkcionalne Nacionalne fokalne tačke za životinjske genetičke resurse.
- 3 Razviti intenzivnu nacionalnu koordinaciju između Nacionalne fokalne tačke i predstavnika zainteresovanih grupa uključenih u životinjske genetičke resurse, kao što je stočarska industrija, vladine agencije, civilne društvene organizacije, mreže i savetodavni komiteti.
- 4 Razviti i sprovesti alate za intervenciju, koliko je moguće, za nacionalne planere, da oblikuju budući razvoj sektora stočarstva u skladu sa nacionalnim prioritetima, uključujući i razvoj životinjskih genetičkih resursa, kao i efekte posledica stočarskih proizvodnih sistema po životnu sredinu.
- 5 Promovisati koordinaciju i sadejstvo između različitih sektora, koji se bave raznim aspektima planiranja, unutar i između ministarstava, kao i sa drugim predstavnicima zainteresovanih grupa i obezbediti njihovo učešće u procesu.

Strateški prioritet 13**Uspostaviti ili ojačati nacionalne obrazovne i istraživačke kapacitete****Obrazloženje**

Istraživanje i obrazovanje treba da budu ojačani u svim oblastima upravljanja životinjskim genetičkim resursima. Osnivanje, jačanje i održavanje istraživačkih i obrazovnih institucija je ključno za izgradnju nacionalnih kapaciteta za planiranje i sprovođenje prioritetnih aktivnosti na karakterizaciji, popisu i praćenju rizika i kretanja; održivog korišćenja i razvoja; i očuvanja životinjskih genetičkih resursa.

Akcije

- 1 Identifikovati kratkoročne, srednjoročne i dugoročne potrebe za istraživanjem i obrazovanjem i promovisati formiranje odgovarajućih stručnih kadrova, na nacionalnom nivou ili putem međunarodne obuke.
- 2 Revidirati istraživačke i obrazovne kapacitete u državi u odgovarajućim oblastima i uspostaviti ciljeve za obuku, radi izgradnje nacionalne baze stručnjaka.
- 3 Uspostaviti ili ojačati, u saradnji sa drugim zemljama, koliko je moguće, odgovarajuće istraživačke, kao i institucije za obuku i savetodavstvo, uključujući nacionalne i regionalne sisteme za istraživanja u poljoprivredi, da bi se podržali naporci na karakterizaciji, popisu i praćenju kretanja i rizika u vezi s njima, održivom korišćenju, razvoju i konzervaciji životinjskih genetičkih resursa.
- 4 Revidirati potrebe držaoca stoke za obrazovanjem u okviru države, poštujući istovremeno tradicionalna znanja i domaća iskustva.

Strateški prioritet 14**Ojačati nacionalne ljudske kapacitete za karakterizaciju, popis i praćenje trendova i rizika u vezi s njima, za održivo korišćenje, razvoj i očuvanje****Obrazloženje**

Mnoge države nemaju odgovarajuće ljudske kapacitete za:

- preduzimanje sistematske karakterizacije, popisa i praćenja kretanja i rizika u vezi s njima, radi podupiranja donošenja političkih odluka;
- strateško planiranje, razvoj i sprovođenje mera politika i programa za održivo korišćenje i razvoj; i
- strateško planiranje, razvoj i sprovođenje mera politika i programa za *in situ* i *ex situ* očuvanje životinjskih genetičkih resursa.

Obuka, kao i razmena informacija i iskustava unutar i između zemalja i regiona bi bili od koristi.

Akcije

- 1 Uspostaviti ili ojačati programe obuke i prenosa tehnologije i informacione sisteme za popis, karakterizaciju i praćenje kretanja i povezanih rizika; održivo korišćenje i razvoj; i za očuvanje, posebno u zemljama u razvoju i zemljama sa privredama u tranziciji.
- 2 Uspostaviti ili ojačati mreže za saradnju istraživača, odgajivačkih organizacija i organizacija za očuvanje, kao i drugih javnih, građanskih i privatnih aktera, unutar i između zemalja, za razmenu informacija i znanja za održivo korišćenje, gajenje i očuvanje.
- 3 Uspostaviti ili ojačati organizacije na nivou zajednica, mreže i inicijative za održivo korišćenje, gajenje i očuvanje.

Strateški prioritet 15**Uspostaviti ili ojačati međunarodnu razmenu informacija, istraživanje i obrazovanje****Obrazloženje**

Međunarodne istraživačke i obrazovne institucije koje su osnovane, uključujući one u sistemu CGIAR, obezbeđuju značajan javni doprinos putem istraživanja i izgradnje kapaciteta, kao i putem informacionih sistema, od značaja za životinjske genetičke resurse. FAO takođe, putem svojih tehničkih programa aktivno doprinosi tom radu.

Akcije

- 1 Uspostaviti ili ojačati međunarodno istraživanje i obrazovanje, naročito, da se pomogne zemljama u razvoju i zemljama sa privredama u tranziciji da bolje koriste i razvijaju životinjske genetičke resurse.
- 2 Nastaviti razvoj FAO Informacionog sistema za raznovrsnost domaćih životinja (Domestic Animal Diversity Information System - DAD-IS), kao alat za globalnu komunikaciju i mehanizam klirinške kuće za životinjske genetičke resurse.

- 3 Razviti mehanizme za izveštavanje o statusu i kretanjima životinjskih genetičkih resursa na nacionalnom nivou, koji mogu koristiti vladama u njihovim izveštajima prema drugim međunarodnim forumima i time smanjiti troškove izveštavanja.
- 4 Uspostaviti i ojačati razvoj nacionalnih baza podataka, da bi se omogućila razmena informacija između zemalja.

Strateški prioritet 16

Ojačati međunarodnu saradnju na izgradnji kapaciteta u zemljama u razvoju i zemljama sa privredama u tranziciji, za:

- karakterizaciju, popis i praćenje kretanja i rizika u vezi s njima;
- održivo korišćenje i razvoj; i
- očuvanje životinjskih genetičkih resursa

Obrazloženje

Postoje značajne razlike unutar i između regiona u nacionalnim ljudskim, institucionalnim, tehnološkim i istraživačkim kapacitetima za popis, karakterizaciju i praćenje kretanja i rizika u vezi s njima; održivo korišćenje i razvoj; kao i očuvanje – podjednako *in situ* i *ex situ* – životinjskih genetičkih resursa. Zemlje u razvoju i zemlje sa privredama u tranziciji će imati značajne koristi od razmene informacija i saradnje sa zemljama koje imaju prednost u tim oblastima. Međunarodna akcija se posebno traži za ugrožene i prekogranične rase, koje mogu imati užu genetičku osnovu.

Akcije

- 1 Izgraditi ili ojačati tehničku saradnju i stvoriti uslove za prenos tehnologije i razmenu iskustava, kao i unapređenje obrazovnih i drugih mogućnosti za obuku, između zemalja, uzimajući u obzir posebne interese zemalja u razvoju i zemalja sa privredama u tranziciji.
- 2 Uspostaviti ili ojačati međunarodnu saradnju na karakterizaciji, korišćenju i razvoju, kao i očuvanju prekograničnih rasa.

Strateški prioritet 17**Uspostaviti Regionalne fokalne tačke i ojačati međunarodne mreže****Obrazloženje**

Upravljanje prekograničnim rasama i populacijama, kao i specifične regionalne socio-ekonomske, kulturne i karakteristike životne sredine, pružaju obrazloženje za koordinaciju i saradnju na regionalnom nivou. Ulaganja u zajedničke aktivnosti (kao što je banka gena) često može biti efikasnije i rentabilnije nego dupliranje nacionalnih aktivnosti koje se preklapaju.

Akcije

- 1 Podržati uspostavljanje Regionalnih fokalnih tačaka na nivou zemalja, za životinjske genetičke resurse, gde god je moguće.
- 2 Uspostaviti ili ojačati i održati regionalne mreže, uključujući regionalne baze podataka, ako je potrebno, za korišćenje, razvoj i očuvanje životinjskih genetičkih resursa.
- 3 Povezati regionalne aktivnosti za životinjske genetičke resurse sa regionalnim organizacijama.
- 4 Održati i ojačati FAO Globanu fokalnu tačku za životinjske genetičke resurse radi promocije međunarodnog povezivanja i saradnje.

Strateški prioritet 18**Izgraditi nacionalnu javnu svest o ulozi i vrednostima životinjskih genetičkih resursa****Obrazloženje**

Unutar sektora stočarstva i drugih sektora koji utiču na sektor stočarstva, uključujući mere politike i prakse životne sredine i šire mere razvoja poljoprivredne politike, postoji značajna potreba o podizanju javne svesti o ulozi i vrednostima životinjskih genetičkih resursa. To uključuje njihove specifične karakteristike, proizvode i usluge koje proizilaze korišćenjem lokalnih rasa, činioce koji utiču na njihovo održavanje i upotrebu. Takvo unapređenje javne svesti na nacionalnom nivou, treba da privuče pažnju na specifične karakteristike sektora stočarstva i treba da traži pojačanu podršku javnoj i privatnoj inicijativi za održivo korišćenje, razvoj i očuvanje životinjskih genetičkih resursa.

Akcije

- 1 Obezbediti ciljane, efektivne informacije putem medija, javnih događaja i drugih mogućnosti za podizanje javne svesti o značajnoj ulozi i vrednostima životinjskih genetičkih resursa. To treba da istakne njihove specifične karakteristike i posledično specijalne mere politike koje su potrebne za njihovo održivo korišćenje, razvoj i očuvanje, uključujući doprinose držaoca stoke, potrebe i sva njihova prava koja mogu postojati na nacionalnom nivou. To je namenjeno kreatorima politike, predstavnicima zainteresovanih grupa unutar sektora stočarstva i sektora povezanih sa njima i javnosti uopšte.

Strateški prioritet 19**Izgraditi regionalnu i međunarodnu javnu svest o ulozi i vrednostima životinjskih genetičkih resursa****Obrazloženje**

Postoji potreba da se izgradi javna svest – uključujući i onu unutar institucija i foruma za ekološki i širi poljoprivredni razvoj, kao i među predstvincima drugih zainteresovanih grupa, kao što su donatori i građansko društvo – o značajnoj ulozi i vrednostima životinjskih genetičkih resursa, njihovim specifičnim karakteristikama i potrebi za održivim korišćenjem, razvojem i očuvanjem.

Akcije

- 1 Podržati regionalne i međunarodne kampanje za izgradnjom javne svesti o statusu životinjskih genetičkih resursa za hranu i poljoprivredu i tražiti uspostavljanje široke podrške na nivou vlada i institucija, kao i u javnosti uopšte.

Strateški prioritet 20**Pregledati i razviti nacionalne mere politike i pravne okvire za životinjske genetičke resurse****Obrazloženje**

Određene mere politike i pravni instrumenti imaju posredan ili neposredan uticaj na korišćenje, razvoj i očuvanje životinjskih genetičkih resursa. Ti instrumenti često prate različite ciljeve, kao što je ekonomski razvoj, zaštita životne sredine, zdravlje životinja, obezbeđenje hrane, zaštita potrošača, prava intelektualne svojine, očuvanje genetičkih resursa, kao i pristup i ravnomerna podela dobiti koje proističu iz korišćenja životinjskih genetičkih resursa. Potrebno je unaprediti saradnju između tih instrumenata i mera politike, bez kompromitovanja njihovih ciljeva, ili ključnog cilja obezbeđenja hrane i uzimajući u obzir karakteristična svojstva životinjskih genetičkih resursa, kojima trebaju karakteristična rešenja. Sredstva za pristup i raspodelu dobiti treba da budu uzeta u obzir.

Akcije

- 1 Povremeno revidirati postojeće mere nacionalne politike i zakonske okvire, u cilju identifikovanja bilo kakvih mogućih posledica koje mogu imati na korišćenje, razvoj i očuvanje životinjskih genetičkih resursa, naročito u odnosu na doprinos i potrebu držaoca stoke u lokalnim zajednicama.
- 2 Razmotriti mere za otklanjanje bilo kakvih posledica, utvrđenih prilikom revidiranja mera politike i zakonodavnih okvira. Mere mogu podrazumevati političke ili zakonodavne promene, ili prilagođavanja prilikom sprovođenja, uzimajući u obzir potrebu da se usaglase ciljevi i interesi odgovarajućih zakonodavnih okvira i mera politike sa interesima predstavnika različitih zainteresovanih grupa.
- 3 Stimulisati usklađenost nacionalnih zakona i mera politike koji se odnose na životinjske genetičke resurse sa odgovarajućim međunarodnim sporazumima.
- 4 Omogućiti da odgovarajući rezultati istraživanja budu uzeti u razmatranje prilikom razvoja mera nacionalnih politika i propisa o životinjskim genetičkim resursima.

Strateški prioritet 21**Revidirati i uspostaviti mere međunarodne politike i zakonodavne okvire od značaja za životinjske genetičke resurse****Obrazloženje**

Mere međunarodne politike i sporazumi mogu posredno ili neposredno uticati na korišćenje životinjskih genetičkih resursa za hranu i poljoprivrednu. Mere politike i zakonodavni okviri koji preovlađuju i utiču na razvoj sektora životinjskih genetičkih resursa su često opšti i bave se takvim pitanjima kao što su ekonomski razvoj, trgovачki standardi, zaštita životne sredine, obezbeđenje hrane, pristup i podela dobiti i intelektualna svojina. Specifični međunarodni sporazumi u okviru sektora uključuju standarde za zdravlje životinja i za proizvode životinjskog porekla. Značajno je obezbediti, da se međunarodni instrumenti u kojima su države članice, koje utiču na njihovu sposobnost da razmenjuju, koriste i očuvaju životinjske genetičke resurse i trguju proizvodima životinjskog porekla, međusobno podržavaju.

Akcije

- 1 Revidirati postojeće međunarodne sporazume koji utiču na korišćenje, razvoj i očuvanje životinjskih genetičkih resursa, sa ciljem da mere međunarodne politike i zakonodavni okviri uzmu u obzir specijalan značaj životinjskih genetičkih resursa za hranu i poljoprivrednu, obezbeđenje hrane, karakteristična svojstva tih resursa kojima trebaju specifična rešenja, značaj nauke i inovacije, potrebu da se usaglase ciljevi i interesi različitih sporazuma, kao i interesi regionala, zemalja i zainteresovanih grupa, uključujući i držaoce životinja.
- 2 Revidirati efekte i uticaje međunarodnih sporazuma i razvojnih mera od značaja za pristup životinjskim genetičkim resursima i podele dobiti od njihove upotrebe, koji se odnose na sve zainteresovane grupe a naročito na držaoce životinja.

Strateški prioritet 22**Koordinisati napore Komisije za mere politike prema životinjskim genetičkim resursima sa drugim međunarodnim forumima****Obrazloženje**

Komisija za genetičke resurse za hranu i poljoprivredu je stalni međuvladin forum FAO, gde države usaglašavaju mere politike, kao i sektorska i među-sektorska pitanja vezana za očuvanje i održivo korišćenje genetičkih resursa za hranu i poljoprivrednu. Druge međunarodne organizacije i forumi redovno razmatraju pitanja i razvijaju mere politike i zakonodavne mere, koje posredno ili neposredno utiču na upravljanje životinjskim genetičkim resursima, kao i na

ulogu i interes raznih zainteresovanih grupa u sektoru stočarstva. Ti forumi podrazumevaju Konvenciju o biološkoj raznovrsnosti, Svetsku organizaciju za intelektualnu svojinu, Svetsku trgovinsku organizaciju, Svetsku organizaciju za zdravlje životinja i *Codex Alimentarius*. Postoji potreba da se usaglase sličnosti i međusobno usklade ti procesi.

Akcije

- 1 Razviti saradnju sa međunarodnim organizacijama i forumima i ojačati njihovo uključenje i doprinos u davanju podrške radu Komisije za genetičke resurse za hranu i poljoprivrednu vezi životinjskih genetičkih resursa.

Strateški prioritet 23

Ojačati napore na mobilizaciji resursa, uključujući finansijske resurse, na očuvanju, održivom korišćenju i razvoju životinjskih genetičkih resursa

Obrazloženje

Globalni napori da se mobilisu resursi za očuvanje, održivo korišćenje i razvoj životinjskih genetičkih resursa ne zadovoljavaju potrebe, kako na nacionalnom, tako ni na međunarodnom nivou. Uspeh *Globalnog akcionog plana za životinjske genetičke resurse* će zavisiti od mobilisanja finansijskih sredstava i od obezbeđenja zajedničkog okvira za razmenu informacija, pristupa i prenosa tehnologije i izgradnji kapaciteta.

Akcije

- 1 Pomoći svim zainteresovanim grupama da ojačaju postojeće kapacitete, uključujući i razmenu iskustava, unapređenjem istraživanja i obrazovanja, pružanjem mogućnosti za obuku, prenos tehnologija i finansijskih sredstava, na nacionalnom, regionalnom i međunarodnom nivou, kako je detaljno prikazano u Delu III koji sledi.
- 2 Razviti proces praćenja za sprovođenje *Globalnog akcionog plana za životinjske genetičke resurse*.
- 3 Ojačati saradnju i koordinaciju na očuvanju, održivom korišćenju i razvoju životinjskih genetičkih resursa na nacionalnom, regionalnom i međunarodnom nivou, uključujući *ex situ* sisteme podrške za zaštitu od rizika u vanrednim situacijama ili prirodnim katastrofama.

Deo III

Sprovođenje i finansiranje *Globalnog akcionog plana za životinjske genetičke resurse*

- 49 *Globalni akcioni plan za životinjske genetičke resurse* pruža značajan i efikasan međunarodni okvir za unapređenje napora na obezbeđenju održivog korišćenja, razvoja i očuvanja životinjskih genetičkih resursa za hranu i poljoprivrednu i doprineće naporima za obezbeđenje hrane u svetu i iskorenjivanju siromaštva.
- 50 Finansiranje životinjskih genetičkih resursa za hranu i poljoprivrednu je trenutno obezbeđeno od strane nekih nacionalnih vlada i drugih domaćih fondova, kao i od strane multilateralnih i bilateralnih organizacija i regionalnih izvora. Međutim, sprovođenje *Globalnog akcionog plana za životinjske genetičke resurse* će zahtevati znatna i dodatna finansijska sredstva i dugoročnu podršku nacionalnim, regionalnim i međunarodnim programima i prioritetnim akcijama za životinjske genetičke resurse, pod uslovom da su u skladu sa odgovarajućim međunarodnim sporazumima. Taj proces treba da ohrabri i podrži učešće vlada i svih zainteresovanih grupa. Regionalna i međunarodna saradnja će biti od presudnog značaja.
- 51 Sveukupan napredak u sprovođenju *Globalnog akcionog plana za životinjske genetičke resurse* će biti procenjen od strane nacionalnih vlada i članova FAO, putem Komisije za genetičke resurse za hranu i poljoprivrednu. Da bi se ta funkcija ostvarila, Komisija treba da naznači prioritetne oblasti *Globalnog akcionog plana za životinjske genetičke resurse* organizovano i sa jasnim ciljem, u kontekstu višegodišnjeg programa rada Komisije, ne utičući na nacionalne prioritete.
- 52 Komisija za genetičke resurse za hranu i poljoprivrednu treba da usaglasi način za prikazivanje izveštaja o napretku, kao i kriterijume i parametre za vrednovanje napretka u sprovođenju *Globalnog akcionog plana za životinjske genetičke resurse*.
- 53 Biće potrebno povremeno proceniti status i kretanje životinjskih genetičkih resursa, naročito u kontekstu velikog broja rasa koje su u opasnosti da nestanu, na globalnom nivou. Komisija za genetičke resurse za hranu i poljoprivrednu treba redovno da dobija izveštaje o statusu i kretanjima nacionalnih životinjskih genetičkih resursa od zemalja, kao i činiocima koji utiču na promenu, da bi sagledala napredak i dalje razvila sisteme ranog upozoravanja i odgovora na nivou države u vezi životinjskih genetičkih resursa.
- 54 Ova Konferencija zahteva od Komisije za genetičke resurse za hranu i poljoprivrednu da razvije Strategiju finansiranja za sprovođenje *Globalnog akcionog plana za životinjske genetičke resurse*.
- 55 U skladu sa sadržajem nacionalnih izveštaja o napretku u sprovođenju i o statusu i kretanjima, zaključci Komisije treba da budu prezentovani vladama i međunarodnim institucijama, da otklone neuspehe, isprave disbalans ili nedostatak koordinacije i da razmotre nove inicijative ili aktivnosti.

- 56 Glavna odgovornost za sprovođenje *Globalnog akcionog plana za životinjske genetičke resurse* ostaje na nacionalnim vladama. Prepoznata je potreba za efikasnim Nacionalnim fokalnim tačkama za životinjske genetičke resurse i značaj nacionalnih mreža za mobilisanje i angažovanje svih zainteresovanih grupa na sprovođenju *Globalnog akcionog plana za životinjske genetičke resurse*. Svaka zemlja će odrediti svoje sopstvene prioritete u skladu sa dogovorenim u *Globalnom akcionom planu za životinjske genetičke resurse*. Koliko je moguće, države će odrediti sopstvene prioritete u okviru njihovih potreba za hranom i razvojem poljoprivrede i sarađivaće sa drugim nacijama i međunarodnim organizacijama.
- 57 Treba ohrabriti i ojačati međunarodno povezivanje u vezi životinjskih genetičkih resursa putem sprovođenja *Globalnog akcionog plana za životinjske genetičke resurse*, ističući značajnu ulogu Regionalnih fokalnih tačaka i regionalnog umrežavanja na izgradnji zajedničkih partnerstava i koordinacije regionalnih napora na upravljanju životinjskim genetičkim resursima, daljem razvoju razmene informacija i tehničke saradnje, obuke i istraživanja.
- 58 Prepoznata je bitna uloga FAO u podržavanju napora od strane država da se sprovede *Globalni akcioni plan za životinjske genetičke resurse*, naročito da se podrže zemlje u razvoju i zemlje sa ekonomijama u tranziciji, da se olakša nastavak globalne i regionalne saradnje i povezivanje, podrži održavanje međuvladinih sastanaka, održavanje i dalji razvoj DAD-IS, mobilizacija donatorskih sredstava za životinjske genetičke resurse, razvoj komunikacije i koordinacija u vezi buduće pripreme Izveštaja o globalnom statusu i kretanjima životinjskih genetičkih resursa.
- 59 Prepoznat je značaj razvoja i prenosa ekološki zdravih tehnologija vezanih za popis, karakterizaciju, održivo korišćenje, razvoj i očuvanje životinjskih genetičkih resursa, kao i drugih aspekata vezanih za upravljanje tim resursima. Strateški prioriteti za akciju ističu potrebu za tehničkim razvojem i saradnjom. Sprovođenje četiri prioritetne oblasti zahteva razmenu informacija, zajedničko uključenje i koordinaciju između vlada, međunarodnih agencija, nevladinih organizacija i drugih, radi organizovanja i sprovođenja obuke i inicijativa na istraživanju širom sveta.
- 60 Postoji potreba da se uspostavi pružanje tehničke pomoći, naročito zemljama u razvoju i zemljama sa ekonomijama u tranziciji, bilo bilateralno ili putem odgovarajućih nacionalnih i međunarodnih organizacija, sa ciljem da se olakša sprovođenje *Globalnog akcionog plana za životinjske genetičke resurse*. Postoji takođe potreba da se uspostavi prenos tehnologija vezanih za održivo korišćenje, razvoj i očuvanje životinjskih genetičkih resursa, što bi trebalo olakšati u skladu sa odgovarajućim međunarodnim obavezama i odgovarajućim nacionalnim zakonima.
- 61 Tehnička uputstva, smernice i koordinisani programi obuke pripremljeni od strane FAO su instrumenti u unapređenju rada na životinjskim genetičkim resursima. Ta suštinska uloga FAO treba da se nastavi u budućnosti, da se pomogne zemljama da sproveđu *Globalni akcioni plan za životinjske genetičke resurse*.
- 62 Uprkos naporima da se uveća svest javnosti preko nacionalnih vlada, međunarodnih organizacija i agencija, neophodna finansijska sredstva za sprovođenje *Globalnog akcionog plana za životinjske genetičke resurse* od strane zemalja u razvoju i zemalja sa ekonomijama u tranziciji su nedovoljni. Štaviše, fluktuacije u finansijskim sredstvima koja su data zemljama u razvoju i zemljama sa ekonomijama u tranziciji razlog su nekog prestupnog nivoa aktivnosti na održivom korišćenju, razvoju i očuvanju životinjskih genetičkih resursa za hranu i poljoprivredu.

DEO III

- 63 Zemlje treba da učine napor da obezbede podršku, u skladu sa njihovim mogućnostima, ostvarivanju nacionalnih strateških prioriteta koji su namenjeni postizanju ciljeva *Globalnog akcionog plana za životinjske genetičke resurse*. Države treba da uspostave sprovođenje *Globalnog akcionog plana za životinjske genetičke resurse*, naročito posredstvom nacionalnih akcija i putem međunarodne saradnje, da bi se obezedio zajednički okvir za razmenu informacija, pristupu i prenosu tehnologija i izgradnji kapaciteta.
- 64 Međunarodna saradnja treba biti ojačana da bi se olakšalo sprovođenje *Globalnog akcionog plana za životinjske genetičke resurse*, kako bi se podržali i unapredili napor u razvoju i zemalja sa ekonomijama u tranziciji. Značajne multilateralne i bilateralne institucije za finansiranje i razvoj trebaju biti pozvane da istraže načine i sredstva za podršku sprovođenju *Globalnog akcionog plana za životinjske genetičke resurse*. Treba učiniti svaki napor od strane svih zemalja, posebno, razvijenih zemalja, da između ostalog, osnaže postojeće i raspoložive finansijske resurse, uključujući izvore koji nisu ranije finansirali aktivnosti koje su uključene u *Globalni akcioni plan za životinjske genetičke resurse*.
- 65 U tom cilju, FAO treba da obezbedi odgovarajući redovan program podrške za sprovođenje *Globalnog akcionog plana za životinjske genetičke resurse*.
- 66 Kao dodatak, FAO treba da prati kroz odgovarajuće međunarodne mehanizme, fondove i tela, sredstva putem kojih može doprineti sprovođenju *Globalnog akcionog plana za životinjske genetičke resurse*. Prikazivanje *Globalnog akcionog plana za životinjske genetičke resurse* unutar tih institucija, kao i redovno međusobno izveštavanje o aktivnostima unutar strateških prioriteta *Globalnog akcionog plana za životinjske genetičke resurse* će biti odgovarajući instrumenti u tom kontekstu.
- 67 Vlade treba da prilikom podrške gore navedenim akcijama preduzmu adekvatne i odgovarajuće mere unutar relevantnih međunarodnih mehanizama, fondova i tela, koje će obezbediti dužan prioritet i pažnju efikasnoj raspodeli predvidivih i dogovorenih sredstava za sprovođenje akcija u okviru prioritetnih strateških oblasti *Globalnog akcionog plana za životinjske genetičke resurse*.
- 68 Štaviše, vlade razvijenih zemalja treba da pridaju dužnu pažnju, uključujući finansiranje, sprovođenje akcija u okviru prioritetnih strateških oblasti *Globalnog akcionog plana za životinjske genetičke resurse* putem bilateralne, regionalne i multilateralne saradnje. Obim do kojeg će zemlje u razvoju efektno sprovesti njihove obaveze prema *Globalnom akcionom planu za životinjske genetičke resurse* će zavisiti od njihovog efikasnog obezbeđenja finansiranja. Vlade zemalja u razvoju i zemalja sa ekonomijama u tranziciji treba da pruže dužan prioritet u njihovim sopstvenim planovima i programima izgradnje kapaciteta za životinjske genetičke resurse. Doprinosi na dobrovoljnoj osnovi treba takođe da se ohrabre, naročito od strane privatnog sektora i nevladinih organizacija, za sprovođenje *Globalnog akcionog plana za životinjske genetičke resurse*. To može povući za sobom uspostavljanje FAO Kreditnog fonda. Nevladine organizacije i privatni sektor treba da se ohrabre da učestvuju i da podrže sprovođenje *Globalnog akcionog plana za životinjske genetičke resurse*.

Održivo korišćenje, razvoj i očuvanje genetičkih resursa domaćih životinja u svetu je od vitalnog značaja za poljoprivrednu, proizvodnju hrane, ruralni razvoj i životnu sredinu. U prepoznavanju potrebe za razvoj efikasnog okvir za upravljanje tim resursima i za ukazivanje na genetičku eroziju, 109 zemalja se sastalo septembra 2007. godine na prvoj Međunarodnoj tehničkoj konferenciji o životinjskim genetičkim resursima za hranu i poljoprivrednu, održanoj u Interlakenu, Švajcarska. Ova Konferencija je usvojila *Globalni akcioni plan za životinjske genetičke resurse* – koji uključuje 23 strateška prioriteta za akciju radi uspostavljanja adekvatnog upravljanja tim vitalnim resursima.

Globalni akcioni plan je rezultat procesa izveštavanja, analize i diskusije pokrenutog na nivou država, koji je doveo do pripreme *Stanja životinjskih genetičkih resursa u svetu, za hranu i poljoprivrednu*, prvom sveobuhvatnom globalnom procenom diverziteta u stočarstvu i njegovog upravljanja.

Ova Konferencija je takođe usvojila *Interlaken deklaraciju o životinjskim genetičkim resursima*, koja potvrđuje posvećenost zemalja u sprovođenju *Globalnog akcionog plana* i omogućuje da se biodiverzitet domaćih životinja u svetu koristi na obezbeđenju hrane i da ostane na raspolaganju budućim generacijama.

ISBN 978-92-5-005848-1



9 789250058481
A1404/1/10.11